

ISSN 1427-2628

URZĄD MIEJSKI WROCŁAWIA
BIURO ROZWOJU WROCŁAWIA

Wrocław 2000 Plus
Studia nad strategią miasta

Zeszyt 6 (24)1998

Wrocław 1998

Wydano na zlecenie

Urzędu Miejskiego Wrocławia, pl. Nowy Targ 1/8, 50-141 Wrocław

Redakcja

Grzegorz Roman,
Jan Waszkiewicz, Tadeusz Zipser

Redakcja techniczna

Lucyna Betta
Aleksandra Życińska-Szalbierz

© Copyright by

Biuro Rozwoju Wrocławia

1998

Zeszyt zamknięto 8 lipca 1998

Adres do korespondencji

Biuro Rozwoju Wrocławia
Urzędu Miejskiego Wrocławia
ul. Świdnicka 53
50-030 Wrocław

tel. (071) 340-72-16

fax (071) 34-217-51

**Strategia -
Wrocław 2000 Plus**

czerwiec 1998

Strategia - Wrocław 2000 Plus

uchwalona na LII Sesji Rady Miejskiej Wrocławia
w dniu 4 czerwca 1998 r.

przygotowana pod nadzorem

Komitetu Planu Strategicznego Rozwoju Miasta, kierowanego przez dr. hab. Andrzeja Łosia, przewodniczącego (do 28. 02. 98 r.) Rady Miejskiej Wrocławia

oraz

Sztabu Planu Strategicznego pod przewodnictwem
Bogdana Zdrojewskiego, prezydenta Wrocławia

opracowana w Biurze Rozwoju Wrocławia Urzędu Miejskiego

zarządzanym przez dyrektora Grzegorza Romana

pod kierunkiem

prof. Jana Waszkiewicza, zastępcy dyrektora BRW ds. Strategii

przez Dział Strategii BRW

w składzie:

prof. Roman Galar, dr Andrzej Kaleta, dr hab. Leszek Patrzalek, Grzegorz Roman

oraz

Lucyna Betta, Mateusz Błaszczyk, dr Teresa Bogacz, Barbara Górniak, Leszek Kauf, Leszek Możdzonek, Magdalena Tołłoczko, Beata Szczówka, Ewa Wojnarowska-Konkol, Aleksandra Życińska-Szalbierz

przy współpracy

z prof. Tadeuszem Zipserem i kierowanym przez niego zespołem autorów *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wrocław* z dr. Tomaszem Ossowiczem, zastępcą dyrektora BRW ds. Planowania Przestrzennego oraz z Działem Planowania i Działem Organizacyjno-Prawnym BRW.

„Strategia - Wrocław 2000 Plus” jest zapisem wizji rozwoju miasta, rejestrem wyzwań, przed którymi ono stoi, oraz deklaracją wyboru zasadniczych kierunków, celów i programów działania. Jest wyrazem woli społeczności Wrocławia podążania we wspólnie ustalonym kierunku.

Strategia obejmuje swoim zasięgiem najbliższe ćwierćwiecze. W tym okresie zamierzamy osiągnąć zapisane w niej cele poprzez realizację programów strategicznych. Każdy z nich ma własny termin zakończenia, wynikający z merytorycznej zawartości. Pola problemowe, zasygnalizowane na liście wyzwań i w opisie celów strategicznych, są szersze i dotyczą również działań, które wybiegają poza okres objęty strategią. Niektóre ważne tendencje dopiero się krystalizują, inne dotyczą spraw podejmowanych już obecnie i w oparciu o inne mechanizmy realizacyjne. Do tych ostatnich należy ogromna liczba podejmowanych obecnie popowodziowych działań naprawczych.

Strategia przyjmowana jest w trudnym dla miasta momencie, w okresie bilansowania i likwidowania strat po powodzi z lipca 1997 roku. Nacisk bieżących problemów odsuwa na plan dalszy cele perspektywiczne, wymagające dużo czasu, wysiłku i środków. Trzeba więc wyraźnie stwierdzić, że uchwalenie strategii ma również wymiar pragmatyczny w aspekcie prowadzonych działań doraźnych, gdyż:

- *usuwanie szkód musi być łączone z modernizacją, której kierunek wyznacza strategia,*
- *strategia jest ważnym narzędziem zdobywania niezbędnych dla miasta środków i przyciągania zainteresowanych Wrocławiem inwestorów. Każdy, kto lokuje tu swoje środki i interesy, musi wiedzieć nie tylko, czym to miasto jest, ale czym ma zamiar stać się w przyszłości,*
- *realizacja strategii stanowi gwarancję, że w przyszłości nasze działania w sytuacjach zagrożenia będą bardziej efektywne.*

Lista celów i programów nie jest zamknięta. Będzie ona modyfikowana w miarę pojawiania się nowych wyzwań, zwiększania możliwości działania czy też zakończenia realizacji wytypowanych programów. Wymaga to poddawania realizacji strategii regularnej okresowej ocenie przez Radę Miejską Wrocławia.

Jaka strategia?

Strategia - Wrocław 2000 Plus jest:

Strategią dla mieszkańców

Polityka władz miejskich powinna pełnić rolę pomocniczą wobec mieszkańców i społeczności, do których przynależą - od rodzin i wspólnot sąsiedzkich po rozmaite grupy i stowarzyszenia. Toteż cele stawiane w strategii rozwoju nie mogą być nadrzędne wobec ich interesów jako właścicieli miasta. W przypadku naturalnych sprzeczności interesów właściwą postawą jest uznanie opcji większościowej, po uprzedniej dyskusji nad rozbieżnymi racjami i próbie negocjacji kompromisowych rozwiązań. Prawidłowe odczytanie celów społeczności lokalnej wymaga więc szerokiej debaty, ale tylko tak wynegocjowana strategia nie będzie koniunkturalna. Trafiając w rzeczywiste potrzeby mieszkańców - posiadać będzie ich uznanie i wsparcie.

Strategią mieszkańców

Organizm miejski jest tworem złożonym, o ogromnej liczbie specyficznych problemów rozwojowych, a wielka liczba współpracujących podmiotów jest nieporównywalna z sytuacją przedsiębiorstw (nawet największych). Toteż *Strategia - Wrocław 2000 Plus* jest dziełem zespołowym, a duża liczba współautorów pozwoliła uchwycić bardzo różne punkty widzenia problemów miasta. *Uspołeczniiony - kooperacyjny i interaktywny* proces budowy strategii polegał również na szerokich konsultacjach z obywatelami i instytucjami w toku bezpośrednich dyskusji, jak i za pośrednictwem środków przekazu. Rola gremiów i organów, odpowiedzialnych za proces planowania, polegała na określeniu reguł działania, organizowaniu i koordynacji zbiorowego wysiłku, stymulowaniu publicznego dialogu i nadawaniu spójnego kształtu rodzącym się koncepcjom.

Strategią aktywną

Strategia powinna odpowiadać na wyzwania przyszłości. W długiej perspektywie niemal wszystko jest wykonalne pod warunkiem, że nie zabraknie koncepcji rozwią-

zań i konsekwencji w działaniu. Jednakże bez myśli przewodniej nie sposób jest rozwiązywać kompleksowo problemów miasta. Strategia musi zatem w sposób aktywny, a często nawet agresywny i niekonwencjonalny, wykorzystywać istniejące i pojawiające się szanse i atuty miasta. Równocześnie powinna dawać wzorzec postępowania w celu niwelowania zagrożeń i słabości organizmu miejskiego.

Strategią pragmatyczną

Sens strategii nadaje późniejsza jej realizacja. Toteż logika koncepcji strategicznej, kierunki rozwoju przez nią wyznaczone i wytypowane programy operacyjne pozwalają na szybkie stworzenie szczegółowych planów operacyjnych dla poszczególnych przedsięwzięć. Strategia jasno i realistycznie określa hierarchię problemów, główne pola i kierunki działań oraz kryteria podejmowania decyzji rozwojowych. Bez tego naturalne ciśnienie bieżącej sytuacji i krótkoterminowych potrzeb będzie nieustannie spychać przedsięwzięcia długofalowe na plan dalszy, uniemożliwiając ich realizację w jakimkolwiek terminie.

Strategią zdecydowaną i kategorię

Jako wyraz woli społeczności i reprezentujących ją władz, strategia jasno, zdecydowanie i konkretnie określa cele rozwojowe i programy prowadzące do ich realizacji. Kolejnym krokiem będzie opracowanie harmonogramów, określenie struktur odpowiedzialnych za wykonanie poszczególnych przedsięwzięć oraz tam - gdzie to konieczne - ustalenie kolejności priorytetów. W ten sposób ujęta może być bardzo ograniczona część celów i zadań, które stoją przed społecznością Wrocławia. Oczywiście ich lista musi być uzupełniana w miarę pojawiania się nowych możliwości działania lub wyzwań o wyjątkowym znaczeniu.

Ograniczony zakres zapisanych celów i programów oznacza równocześnie, że wdrażaniu strategii musi towarzyszyć realizowanie innych zadań władz poprzez wysoki poziom działań rutynowych oraz poprzez skoordynowaną realizację polityk sektorowych w obszarach nie objętych celami strategicznymi.

Strategią otwartą na inicjatywy innych podmiotów

Miasto jest złożonym, wielopodmiotowym układem, stojącym przed znacznie większą liczbą wyzwań, niż może to być ujęte w celach i zadaniach strategicznych. Wskazując wyzwania i problemy, strategia jasno określa cele, które obecnie są najważniejsze, oraz programy, których konsekwentna realizacja przez władze miejskie zbliży nas do osiągnięcia celów. Szersza lista wyzwań i problemów sporządzona jest po to, by podjęły je inne działające w mieście podmioty i struktury. Powinny one przejmować inicjatywę w ważnych dla miasta obszarach. Władze miejskie będą zachęcać do takich działań i wspomagać je w miarę posiadanych możliwości prawnych, instytucjonalnych i finansowych.

Strategią w ciągłym rozwoju

Budowa strategii nie jest jednorazowym aktem, ale procesem ciągłym. Toczące się - często nieprzewidywalne - procesy rozwojowe stwarzają wciąż nowe wyzwania, zmuszające do nieustannej głębokiej rekonstrukcji istniejącej strategii. Nie wystarczy prosta modyfikacja wcześniejszych ustaleń, ale niezbędna jest także stała weryfikacja zasadniczych celów i kierunków rozwoju.

Konieczne jest jednak również zachowanie ciągłości i konsekwencji w realizacji długofalowych przedsięwzięć. Jest to szczególnie trudne ze względu na kadencyjny tryb pracy władz miejskich. Warunkiem utrzymania długiego, kilkunastoletniego horyzontu czasowego w realizacji strategii jest uniwersalny, możliwie obiektywny charakter przyjętej koncepcji strategicznej. Tylko strategia mocno osadzona w procesach przemian cywilizacyjnych oraz w długofalowych procesach rozwoju społecznego i gospodarczego ma szansę konsekwentnej realizacji w odległej perspektywie czasowej.

Postulat ten wymaga stałej dyskusji społecznej nad strategią, ciągłych prac analitycznych, uaktualniania obowiązujących dokumentów strategicznych oraz systematycznej (dokonywanej przynajmniej raz w roku) oceny prac nad strategią w toku debaty Rady Miejskiej.

Strategią nadrobienia zaległości

Tę strategię wyróżnia to, że jest ona pierwszą strategią dla Wrocławia sporządzaną w demokratycznych i rynkowych warunkach. Musi więc ona nie tylko otwierać szanse rozwojowe, ale również wskazywać obszary, w których potrzebne są działania naprawcze, wyrównujące historyczne zaniedbania. Dotyczą one problemów infrastrukturalnych, własnościowych, społecznych i kulturalnych. Problemy te nabrały tym ostrzejszego znaczenia, że powódź '97 uszkodziła wiele z elementów infrastruktury i samo doprowadzenie do stanu sprzed lipca 1997 roku będzie wymagało ogromnego wysiłku. Jeśli *Strategia - Wrocław 2000 Plus* realizowana będzie skutecznie, wówczas nacisk zaległości będzie się zmniejszał i w przyszłych pracach strategicznych będzie można coraz silniej koncentrować się na wyzwaniach przyszłości.

Wrocław u progu XXI wieku

to:

- dynamiczne, czwarte co do wielkości, miasto Polski,
- stolica Dolnego Śląska, regionu stanowiącego pod względem ludności i powierzchni około 10% Polski oraz skupiającego około 15% gospodarczego potencjału kraju,
- historyczna stolica Śląska - miasto o tysiącletniej historii, w której splatały się tradycje różnych narodów i kultur,
- duży ośrodek miejski środkowej Europy, oddalony od Poznania i Katowic o niecałe 200 km, od Krakowa, Pragi i Drezna o ok. 250 km, od Warszawy i Berlina o 350 km, a od Wiednia o 450 km; dzięki położeniu w sąsiedztwie Czech i Saksonii predestynowany do pełnienia funkcji ważnego regionalnego centrum w Europie,
- punkt przecięcia jednych z najważniejszych polskich i kontynentalnych szlaków drogowych i kolejowych, a także port rzeczny i lotniczy o potencjalnym znaczeniu międzynarodowym,
- miasto zasiedlone przez ludzi kreatywnych i przedsiębiorczych, w którym ponad 10% mieszkańców utrzymuje się z własnej aktywności gospodarczej, co jest jednym z najwyższych wskaźników w kraju,
- miasto skomputeryzowane - pod względem wyposażenia w komputery osobiste znajdujemy się na pierwszej pozycji w Polsce - sprzęt komputerowy posiada 15% rodzin,
- miasto kontynuujące ważne wątki polskich kultur Lwowa i Wilna oraz udatnie łączące je z tradycjami Polski centralnej, południowej Wielkopolski i innych obszarów, z których po wojnie napłynęli do Wrocławia nowi mieszkańcy,

- miasto o unikalnych walorach krajobrazowych, wynikających z położenia na Odrze i jej dopływach oraz z zespołów zabytkowej architektury o niepowtarzalnym klimacie,
- mikrokosmos urbanistyczny - miasto o bardzo zróżnicowanej tkance, od zwartej wielkomiejskiej zabudowy po obszary rolnicze, od rejonów najbardziej wartościowych ekologicznie i krajobrazowo po zdegradowane obszary poprzemysłowe, co stwarza szanse dla podjęcia różnorodnych przedsięwzięć spełniających także rozbieżne oczekiwania mieszkańców,
- miasto nauki i edukacji - siedziba 13. uczelni wyższych, w tym kilku o najwyższej randze krajowej, z 60. tysiącami studentów, których liczba ulegnie zwiększeniu w nadchodzących latach; usytuowanie uczelni w centrum miasta stwarza warunki organicznego związku społeczności akademickiej z całością układu miejskiego,
- siedziba wielu znaczących instytucji kulturalnych (teatry, filharmonia, opera, galerie, muzea, wydawnictwa itp.), prężnych środowisk artystycznych i inicjatyw ważnych dla rozwoju kultury narodowej,
- ośrodek rozwoju gospodarczego, umieszczany przez międzynarodowych analityków w czołówce najlepiej rozwijających się miast Polski i widziany jako centrum obszaru wzrostu o europejskim znaczeniu,
- miasto zdywersyfikowanej gospodarki, różnorodnego przemysłu, szybko rosnącego sektora usług finansowych, obsługi przedsiębiorczości i rozbudowanych usług transportowych.

Wszystkie te czynniki stanowią ważne atuty rozwoju miasta, choć jednocześnie powodują trudności i napięcia w jego funkcjonowaniu.

Strategia - Wrocław 2000 Plus ma na celu harmonizację rozwoju, wykorzystanie posiadanych szans i spełnienie oczekiwań społeczności naszego miasta.

Wyzwania '98

Dla strategii rozwoju Wrocławia w perspektywie najbliższego ćwierćwiecza konieczna jest inwentaryzacja wyzwań, przed jakimi stoi i którym musi sprostać nasze miasto. Wpływają one wzajemnie na siebie, przez co tworzą pewną całość. Dlatego programy działania, określone w strategii, wybrane są tak, by ich realizacja stanowiła odpowiedź na możliwie wiele wyzwań.

Lista wyzwań jest jednak znacznie obszerniejsza od tego, co w dalszym ciągu znajduje wyraz w wybranych kierunkach, celach rozwojowych i programach strategicznych. Te będą bowiem realizowane głównie przez władze miejskie i podległe im struktury. Nie na wszystkie wyzwania da się odpowiedzieć poprzez działania administracyjne. Przyjmując, że wyzwania stoją przed całym miastem, przed wszystkimi działającymi w nim osobami, gremiami, instytucjami i przedsiębiorstwami zakładamy, że niektóre z nich zechcą się z nimi zmierzyć sobie dostępnymi metodami i środkami. Władze Wrocławia deklarują ze swej strony wolę udzielenia maksymalnej pomocy wszystkim, którzy dla dobra naszego miasta podejmą taki wysiłek.

I. Wyzwania cywilizacyjne

1. **Konieczność likwidacji luk w rozwoju cywilizacyjnym.** Wrocław, wraz z całą Polską (pod pewnymi względami nawet w stopniu szczególnym), znajdował się w poprzednich dziesięcioleciach na marginesie gwałtownych przemian cywilizacyjnych. W tej chwili przebiegają one w sposób żywiołowy (np. motoryzacja) stwarzając poważne napięcia w funkcjonowaniu miasta, bądź też wymuszają intensywne dostosowywanie się do standardów europejskich (np. telekomunikacja, system drogowy w mieście i jego otoczeniu, obsługa finansowa gospodarki).
2. **Globalizacja procesów politycznych, gospodarczych, kulturalnych** (również migracyjnych). W szczególności globalnego charakteru nabiera konkurencja w dostępie do potrzebnemu miastu kapitału. Konkurentami Wrocławia

stają się nie tylko miasta o zbliżonym położeniu i charakterze (jak: Poznań, Kraków czy Drezno), ale również ośrodki znacznie od nas oddalone.

3. **Trwale, strukturalne zmiany na rynku pracy** i w społecznej strukturze konsumpcji, spadek znaczenia pewnych grup zawodowych mających jeszcze istotne wpływy i siłę społeczną (wysoko wykwalifikowani robotnicy przemysłowi, rolnicy, zastępowany przez komputery personel biurowy). Zachodzi groźba strukturalnego bezrobocia obejmującego również grupy ludzi o wysokich kwalifikacjach, w tym kadry kierownicze. Społeczna marginalizacja znaczących grup zawodowych może powodować napięcia i niepokoje społeczne, zwłaszcza w związku z trudną sytuacją demograficzną. Potrzebne stają się elastyczne systemy zmian kwalifikacji pracowników i aktywna polityka zatrudnienia, szybko reagujące na zmiany zachodzące na rynku pracy.

4. **Rewolucja informatyczna i jej skutki**, a wśród nich:

- powszechna dostępność informacji rozpowszechnianych przez sieci komputerowe - szczególnie Internet,
- informatyzacja i funkcjonowanie poprzez sieci szeregu usług i świadczeń (w tym usług bankowych, transferu kapitału i know-how, transakcji handlowych, promocji),
- rozwój technik multimedialnych i wzrost ich roli społecznej, kulturalnej itp.

5. **Zwiększona społeczna rola edukacji** na różnych poziomach i różnych okresach życia. Tendencja ta obejmuje ciągle wydłużanie się okresu obowiązkowego kształcenia, wzrost liczby studentów szkół wyższych, różnorodne formy doksztalcania i przygotowywania do zmiany zawodu czy kształcenie na poziomie wyższym osób starszych (przede wszystkim bez utylitarnych motywacji).

6. **Zmniejszanie się i spłaszczanie** tradycyjnych **struktur organizacyjnych** (widoczne w przemyśle, a prawdopodobne w administracji) i ich modułarna konstrukcja umożliwiająca tworzenie zadaniowych, ograniczonych w czasie po-

wiązań („filozofia” klocków lego). Nowoczesne struktury są efektywniejsze niż klasyczne, zwłaszcza w otoczeniu zmiennym i w sytuacjach zagrożenia.

7. Ze względu na ułatwienia w transferze kapitału i technologii, jak też w transporcie surowców i wyrobów **gotowych zmniejsza się znaczenie tradycyjnych źródeł rozwoju**, takich jak położenie, zasoby naturalne, własne zasoby kapitałowe. Coraz ważniejszym czynnikiem wyróżniającym stają się zaś kulturalne, cywilizacyjne i technologiczne walory społeczności lokalnych.
8. **Kryzys struktur miejskich** we współczesnym świecie. Nasze usiłowania nadrobienia zaległości rozwojowych przypadają na trudny, z cywilizacyjnego punktu widzenia, okres. Rozrastają się dziś głównie miasta w Trzecim Świecie, a i to za cenę notorycznie pojawiających się problemów infrastrukturalnych i społecznych. Natomiast w krajach wysoko rozwiniętych stabilizują się one obszarowo i ludnościowo, a nawet ulegają depopulacji. Zmienia to charakter miast, zwłaszcza ich centralnej części. Stoimy przed wyborem możliwości podania się tej tendencji, bądź próbami przeciwdziałania jej poprzez ochronę i waloryzację tego, co stanowi o istocie i tradycji życia w wielkim mieście.
9. Kryzys miasta łączy się z **kryzysem rodziny**, widocznym zwłaszcza w zurbanizowanych społecznościach. Charakterystycznymi dla nich stały się takie patologiczne zjawiska, jak nietrwałość związków małżeńskich, duża liczba rodzin niepełnych, braki w wychowaniu rodzinnym młodego pokolenia i zrywanie się więzi międzypokoleniowych (związane z tempem zmian cywilizacyjnych). Efektem są dalsze niepokojące zjawiska, jak wzrost przestępczości, agresji i autoagresji czy narkomanii wśród dzieci i młodzieży. Konieczne jest więc poszukiwanie nowych zasad polityki prorodzinnej, która liczyć się musi zarówno z tradycyjnymi wartościami, jak też ze zmianami społecznymi i kulturowymi we współczesnym świecie. Nie ma dobrych rozwiązań nadających się do skopiowania na naszym gruncie i nie jest wykluczone, że to u nas powstaną wzory godne naśladowania.

II. Wyzwania demograficzne

1. **Niekorzystne tendencje demograficzne.** Rozmiary, infrastruktura i rola Wrocławia wskazują na konieczność dążenia do uzyskania w połowie przyszłego stulecia wzrostu liczby mieszkańców miasta do ponad 700 tys., a aglomeracji wrocławskiej do ok. 1,2 mln. Tymczasem przyrost naturalny we Wrocławiu, jak i na Dolnym Śląsku oraz w całej Polsce, jest bliski zeru. Podobnie kształtują się wartości wskaźnika salda migracji. Nie będzie można więc rozwiązać wrocławskich problemów demograficznych poprzez napływ ludności z najbliższego otoczenia miasta.
2. **Utrzymanie aktywności osób starszych i niepełnosprawnych** stanowi ważny czynnik rozwoju i integracji społeczności wrocławskiej. Statystycznie nasze miasto starzeje się, a w końcu przyszłej dekady (podobnie jak cała Europa) stanie przed bezprecedensowym wzrostem liczby emerytów. Rodzi to stosunkowo łatwe do przewidzenia, ale trudne do zaradzenia, problemy społeczne i gospodarcze, które trzeba brać pod uwagę planując wieloletnią przyszłość miasta. Należy jednak zauważyć, że duża liczba osób w wieku poprodukcyjnym stanowi szansę dla rozwoju tkanki społecznej oraz instytucji demokratycznych na poziomie lokalnym.
3. **Nacisk pokoleniowy.** Ze względu na nierównomierność liczebności roczników, w najbliższej dekadzie pojawi się problem perspektyw życiowych dla młodzieży z wyżu demograficznego. Jeśli pojawieniu się jej na scenie życia społecznego i gospodarczego (maksimum fali ma obecnie ok. 16 lat) nie będą towarzyszyć odpowiednie możliwości, to należy się spodziewać znacznych napięć społecznych i narastania zjawisk patologicznych.
4. **Konieczność utrzymania i przyciągnięcia osób twórczych i dynamicznych.** Szczególnie ważne jest, żeby w mieście znajdowały miejsce do realizacji swoich zamierzeń najprężniejsze, najlepiej wykształcone, twórcze jednostki. Między innymi dotyczy to najzdolniejszych uczniów szkół średnich i uczelni wyższych. Należy również przeciwdziałać tendencji do wyprowadzania się

z miasta ludzi przedsiębiorczych i majątnych. Konsekwentna polityka utrzymania i przyciągania tych grup jest konieczna dla uzyskania odpowiedniej dynamiki rozwoju, dającego szanse życiowe ogółowi mieszkańców.

5. **Dynamizacja rynku mieszkaniowego** i budownictwa mieszkaniowego. Na sytuację demograficzną ciągle ma wpływ jeden z najważniejszych problemów społecznych - trudny dostęp do własnego mieszkania. Oprócz zaniedbań poprzednich dziesięcioleci i stagnacji budownictwa w ostatnich latach sytuację pogorszyły jeszcze szkody powodziowe z lipca '97. Dodatkowo można oczekiwać zaostrzenia się problemu w przyszłości z powodu dekapitalizacji istniejących zasobów mieszkaniowych - zarówno starej, jeszcze XIX-wiecznej zabudowy, jak też tandetnego budownictwa „wielkopłytkowego”.

Jednakże w ciągu kilku najbliższych lat nastąpi przełom w budownictwie mieszkaniowym. Obniżenie stopy inflacji uczyni kredyt budowlany tańszym i łatwiej dostępnym, a włączenie w struktury zachodnioeuropejskie wprowadzi elementy silnej konkurencji w budownictwie i jego finansowaniu. W połączeniu z ogromnym popytem stworzy to przesłanki dla ożywienia budownictwa, które stać się może nawet lokomotywą polskiej gospodarki.

Do takiego stanu rzeczy trzeba się przygotowywać poprzez porządkowanie rynku mieszkaniowego i struktury własnościowej, ale też przez przygotowanie atrakcyjnej i różnorodnej oferty terenowej dla inwestorów itp.

1. **Wielokulturowość.** Nie jest wykluczone, że w dalszej perspektywie Wrocław, jak inne duże miasta Zachodu, uzupełniać będzie deficyt populacyjny poprzez samorzutny napływ ludności kulturowo i etnicznie obcej. Trzeba więc z wyprzedzeniem przygotowywać się do wielokulturowości na naszym terenie.

III. Wyzwania polityczne

1. **Trudności związane z dostosowywaniem się do funkcjonowania w strukturach zachodnioeuropejskich.** Ze względu na swoje położenie

Wrocław pełnić będzie ważną rolę we włączaniu się Polski do struktur zjednoczonej Europy i funkcjonowaniu w ich ramach. Dlatego konieczne jest przygotowanie się do spełnienia tej roli. Należy pamiętać, że zjednoczenie nie dokona się samorzutnie oraz że będziemy z niego mieli tyle, ile potrafimy sobie wywalczyć (lub załatwić) w instytucjach europejskich. Wrocław, ze swoim potencjałem intelektualnym, musi stać się ośrodkiem przygotowującym nasz region do sprawnego wejścia w struktury europejskie i funkcjonowania w zintegrowanej Europie.

2. **Wrocław w roli Strasburga Europy Środkowej.** Wrocław ma szansę stać się jedną z metropolii zjednoczonej Europy. Jednym z warunków jest przyciąganie do Wrocławia instytucji europejskich i stwarzanie im przyjaznych warunków działania. Należy pamiętać, że w tej dziedzinie konkurencja będzie duża i nic nie stanie się automatycznie.
3. **Wzrost roli Niemiec w Europie Środkowej i oddziaływania Berlina** na przebieg spraw w zachodnim pasie Polski. Nie ulega wątpliwości, że styk z Europą będzie dla nas oznaczał przede wszystkim współdziałanie z niemieckim sąsiadem. Ważne jest również, że zjednoczony i stołeczny Berlin, położony w sąsiedztwie granicy Polski i znajdujący się w centrum historycznie ukształtowanej sieci powiązań infrastrukturalnych z polskimi ziemiami zachodnimi, będzie odgrywał na tym terenie dominującą rolę. Trzeba tę rolę widzieć i brać pod uwagę, ale też intensywnie zabiegać o równowagę tych wpływów poprzez **wzmocnienie powiązań przede wszystkim infrastrukturalnych z Warszawą** oraz innymi centrami i ośrodkami tej części Europy - głównie z Poznaniem, Szczecinem, Górnym Śląskiem oraz Pragą.
4. **Decentralizacja i regionalizacja kraju.** Wrocław będzie stolicą Dolnego Śląska jako faktycznego regionu administracyjnego i silnego obszaru współdziałania. Trzeba wzmacniać rolę Wrocławia jako metropolii o niekwestionowanym znaczeniu ogólnopolskim, regionalnym i międzynarodowym. Sprost-

nie obowiązkom i oczekiwaniom, jakie stąd płyną, wymagać będzie od Wrocławia i wrocławian znacznego wysiłku.

5. **Koordinacja polityki w skali regionu** poprzez silną współpracę władz samorządowych i administracji rządowej. Konieczne jest ułożenie nie tylko należytych roboczych stosunków, ale dobrej współpracy w wielu dziedzinach. Bez tego trudno będzie realizować cele strategiczne rozwoju miasta i regionu, jak też koordynować działania w skali regionalnej (stworzenie lobby dolnośląskiego). Bardzo ważne są również dobre relacje z innymi centrami Dolnego Śląska, w tym - z obecnymi stolicami województw.

Podobnie, na zasadach partnerstwa, realizacji wspólnego interesu i pełnego wykorzystania uzupełniających się walorów, powinna być koordynowana polityka w ramach aglomeracji wrocławskiej i przyszłego ziemskiego powiatu wrocławskiego.

6. **Wzrost kompetencji samorządu terytorialnego i jego siły** w koordynacji poczynań lokalnych. W najbliższej przyszłości dokończona zostanie reforma administracji kraju. Logicznym jej kierunkiem jest dalsze wzmocnienie roli samorządu terytorialnego (z wprowadzeniem go na poziomie powiatów i dużych województw), wzmocnienie jego pozycji finansowej itd. Do tych procesów musimy się przygotować sami, jak też pomóc przygotować się regionowi.
7. **Wzrost nacisku obywateli na szeroki udział** w procesach decyzyjnych, przede wszystkim na poziomie lokalnym. Widoczny wzrost zainteresowania obywateli sprawami ich bliższego i dalszego otoczenia jest tendencją trwałą (i zasługującą na wzmocnienie dostępnymi środkami). Należy też widzieć, że istniejące rozwiązania techniczne umożliwiają szerokie zastosowanie demokracji bezpośredniej w odniesieniu do spraw dotyczących ogółu (sieć komputerowa jest naturalnym środowiskiem do zasięgania informacji, opinii, dyskusji nad problemami lokalnymi, a nawet do rozstrzygania ich poprzez referendum).

IV. Wyzwania gospodarcze

1. **Wykorzystanie szans rozwojowych wynikających z położenia i rozmiarów miasta.** Wrocław ma wiele walorów rozwojowych, które sprawiają, że widziany jest przez zachodnich strategów jako potencjalny biegun wzrostu o znaczeniu regionalnym lub nawet europejskim. Wśród nich wymieniane są:
 - położenie w pobliżu Niemiec i Czech, dobre (potencjalnie) połączenia komunikacyjne z resztą Polski i z ośrodkami Europy Zachodniej,
 - efekt aglomeracji - Wrocław nie ma znaczącej przeciwwagi w stosunkowo dużym promieniu, a sam stanowi centrum silnych procesów urbanizacyjnych w otoczeniu - wzmacnia to rolę miasta i całej aglomeracji jako potencjalnego rynku na produkty i usługi oraz jako miejsca wytwarzania, ale stwarza też konieczność stałej koordynacji działań Wrocławia i jego bezpośredniego otoczenia,
 - efekt metropolitalności - zasięg metropolitalnego oddziaływania Wrocławia stwarza szanse dla działań gospodarczych w odpowiedniej skali, ale też obciąża miasto kosztami dużych inwestycji infrastrukturalnych; pozytywna strona przeważa jedynie pod warunkiem sformułowania i konsekwentnej realizacji polityki rozwoju całego regionu,
 - bogata i zróżnicowana oferta terenów interesujących dla inwestorów,
 - cechy mieszkańców Wrocławia - w tym ich wykształcenie, przedsiębiorczość, pomysłowość i otwartość na innowacje.
 - Spożytkowanie tych walorów wymaga zdecydowania i determinacji tak w sferze lobbingu, jak też w popularyzowaniu i wdrażaniu konkretnych przedsięwzięć. Można też oczekiwać, że ich wzajemne oddziaływania dawać będą dodatkowe efekty. Należy jednak pamiętać, że dotyczy to również ewentualnych skutków negatywnych, wynikających z zaprzepaszczenia szans rozwojowych.

2. **Nowa polityka przemysłowa.** O ile w przeszłości przemysł był zasadniczym źródłem dochodów ludności, o tyle obecnie (a tym bardziej w przyszłości) rolę tę pełni handel i szeroko pojęte usługi. Niemniej ograniczanie produkcji na terenie Wrocławia musi mieć swoje granice. Rodzi to problem określenia polityki przemysłowej (wykorzystującej lokalny *potencjał naukowy*), wyboru miejsc inwestowania oraz narzędzi stymulowania rozwoju w pożądanym kierunkach. Konieczne jest też stworzenie optymalnych warunków dla rozwoju wrocławskich przedsiębiorstw, szczególnie w dziedzinach mogących stanowić lokalną specjalność.
3. **Nisza rynkowa.** Niełatwo będzie znaleźć obszary aktywności gospodarczej, w których spodziewać się można dużych zysków dla inwestorów, pracowników i społeczności lokalnej. Szeroko propagowane wzorce dotyczą rozwiązań wypróbowanych, a więc takich, które przynoszą już tylko umiarkowane zyski przy silnym nacisku konkurencji. Trzeba więc poszukiwać i promować pomysły oryginalne lub będące we wczesnej fazie upowszechnienia (aktualny przykład - *nostalgia business*). Jest to działanie trudne i ryzykowne, które podejmować muszą podmioty gospodarcze, a nie struktury administracyjne. Miasto może jednak stwarzać dla nich odpowiedni klimat i warunki infrastrukturalne.
4. **Czytelność i stabilność polityki przyciągania do Wrocławia inwestorów.** Poważne firmy przyciąga nie tyle zręczna promocja i zonglowanie priorytetami, ile podglebie cywilizacyjne, na którym mają osiąść. Trzeba zadbać, by Wrocław:
 - był miastem atrakcyjnym, bezpiecznym i lojalnym wobec firm, które zwiążą z nim swe losy,
 - dysponował kadrami o wszechstronnych kwalifikacjach,
 - sprawnie udostępniał inwestorom swoje tereny, lokale i infrastrukturę.
5. **Dostępność źródeł kapitału na własnym terenie.** Dla realizacji celów rozwojowych miasta szczególnej wagi nabiera dostęp do lokalnego kapitału,

a więc obecność i aktywność na naszym terenie central banków i innych instytucji finansowych. Również ważne staje się wiązanie z miastem coraz liczniejszej i poważniejszej grupy wrocławskich i dolnośląskich inwestorów.

6. **Wyzwanie prywatyzacyjne.** Zadania prywatyzacyjne we Wrocławiu są szczególnie trudne, a obecne tempo ich rozwiązywania (zarówno w odniesieniu do przedsiębiorstw, jak i w prywatyzacji zasobów mieszkaniowych) odstaje od potrzeb gospodarczych i społecznych. Dodatkowo jest ono dysfunkcyjne z punktu widzenia procesów integracyjnych, które w przewidywanej przyszłości nasilić mogą naciski rewindykacyjne. Szeroka prywatyzacja zwiększa również liczbę i siłę potencjalnych aktorów gry gospodarczej w mieście.

7. Dalszy **postęp reformy gospodarczej** wraz z takimi jej skutkami, jak:

- intensyfikacja procesów ekonomicznych, rosnący dobrobyt miasta i mieszkańców, zwiększona konsumpcja dóbr i usług (a więc i związany z tym wzmożony nacisk na infrastrukturę miejską),
- konieczność tworzenia warunków dla wzmożonej aktywności gospodarczej na terenie miasta, co - zwłaszcza w bliskiej perspektywie - może kolidować z innymi celami społecznymi,
- dywersyfikacja społeczeństwa, wzrost widocznych nierówności społecznych, zwłaszcza krystalizacja grup społecznych o wysokim (również w międzynarodowej skali) poziomie życia i grup najuboższych,
- wzrost napięć społecznych związanych z rosnącymi nierównościami,
- ujawnienie się, uaktywnienie i utrwalenie gospodarczych grup nacisku,
- motywowane ekonomicznie migracje wewnątrz miasta oraz poza jego granice.

Do tej listy napięć i problemów dodać można kolejne, powodowane przez proces jednoczenia gospodarki polskiej z zachodnioeuropejską.

8. **Zmiany strukturalne w gospodarce Zachodu.** Zauważalne trudności gospodarcze w krajach najwyżej rozwiniętych są wynikiem zmian cywilizacyjnych i kłopotów z adaptacją do nich w skali globalnej. Można się spodziewać zarówno ustabilizowania się stosunkowo wysokiej stopy bezrobocia w tych krajach (z płynącymi stąd problemami społecznymi i politycznymi), jak też różnorodnych prób zaradzenia trudnościom poprzez działania protekcjonistyczne. W tej sytuacji oczekiwać można (i trzeba być na to przygotowanym!) trudniejszego dostępu do kapitału i *know-how*, ostrzejszej konkurencji innych ośrodków, twardszych warunków stawianych przez potencjalnych inwestorów.

V. Wyzwania zdrowotne i ekologiczne

1. Dla poprawy kondycji wrocławian niezbędna jest aktywna polityka zdrowotna. Powinna ona uwzględniać m.in. problemy wynikające z:

- nasilania się chorób cywilizacyjnych (w tym alkoholizmu i narkomanii),
- starzenia się populacji,
- problemów zdrowotnych (w tym dotyczących zdrowia psychicznego) dzieci i młodzieży,
- narastania liczby osób niepełnosprawnych.

Jej ważnym składnikiem musi być promocja zdrowego i czynnego stylu życia oraz infrastrukturalne zapewnienie możliwości jego prowadzenia (tereny zielone, ścieżki rowerowe, tereny i obiekty sportowo-rekreacyjne itp.).

Polityka ta powinna wyprzedzać kolejne stadia reformy służby zdrowia (jak to się stało z programem wprowadzenia lekarza rodzinnego) i zmierzać do stworzenia z opieki zdrowotnej ważnego, również pod względem ekonomicznym, sektora usług.

1. **Wypracowanie lokalnego programu zrównoważonego, przyjaznego dla otoczenia rozwoju miasta**, opartego na „Zasadach polityki ekologicznej Wrocławia”. Postulat ten staje się standardem obowiązującym w cywilizowa-

nym świecie. Bez spełnienia go nie jest możliwe odgrywanie przez miasto istotnej roli w gospodarce, polityce czy kulturze. Postulowany program powinien uwzględniać w szczególności:

- ochronę środowiska w mieście i w zasięgu jego oddziaływania przed przyrodniczą degradacją (dzikie wysypiska, zanieczyszczona woda w rzekach, emisja spalin),
- aktywne działania na rzecz zachowania i odtworzenia zróżnicowanych systemów ekologicznych w obrębie miasta i w jego otoczeniu - do osiągnięcia tego celu nie wystarczy wprowadzać nowe instytucjonalnie chronione obszary, ale należy przyjąć zasadę, że *chroniona jest cała przyroda, poza terenami wyznaczonymi dla (intensywnego) rozwoju cywilizacyjnego*,
- kształtowanie pięknego krajobrazu miejskiego, silny nacisk na estetyczne problemy miasta (w tym urbanistyczne porządkowanie przestrzeni miejskiej) - w tym „pogodzenie się” miasta z płynącymi przezeń rzekami,
- przeciwdziałanie degradacji gruntów rolnych na terenie miasta i w jego otoczeniu,
- proekologiczne zmiany w stylu życia mieszkańców i w zarządzaniu miastem, z uwzględnieniem programów edukacyjnych i promocyjnych na różnych poziomach,
- zabezpieczenie przed skutkami klęsk żywiołowych i ekologicznych oraz skuteczny system działań w przypadku ich wystąpienia.

2. **Określenie standardu jakości życia mieszkańców i uczynienie z niego zasadniczego narzędzia** prowadzenia **polityki lokalnej**, w szczególności przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Zdrowotność mieszkańców i jakość środowiska, to dwa spośród wielu wyznaczników poziomu życia w mieście. Konieczna jest systematyczna analiza jej poziomu w całym mieście i w poszczególnych jego fragmentach oraz od-

niesienie go do pożądanego stanu rzeczy, jak również do tego, co oferują miasta porównywalne z Wrocławiem.

3. **Minimalizacja ekologicznych napięć** w mieście. Ekologia staje się w coraz większym stopniu terenem napięć i walki o różnorodne cele (w tym - polityczne). Dające się przewidzieć linie podziału przebiegać będą pomiędzy mieszkańcami różnych obszarów miasta (zwłaszcza obszarów ekologicznie upośledzonych i uprzywilejowanych), między mieszkańcami a władzami o decyzje dotyczące uciążliwych lokalizacji, między zwolennikami różnych koncepcji rozwojowych itp. Godzenie sprzecznych opinii i interesów dotyczących aspektów środowiskowych, przeciwdziałanie narastaniu konfliktów oraz działania mediacyjne stają się coraz ważniejszym składnikiem życia publicznego.

4. **Pragmatyzm i myślenie ekonomiczne w ekologii.** W rozwiązywaniu problemów ekologicznych (a w pewnej mierze i zdrowotnych) konieczne jest nastawienie się na konkrety o korzystnej relacji efektów do kosztów, do czego potrzebna będzie umiejętność politycznego neutralizowania postaw „nie na moim podwórku” oraz fundamentalizmu ekologicznego. Podejście pragmatyczne wymaga skoncentrowania się w pierwszej kolejności na sprawach stosunkowo prostych i zauważalnych dla wszystkich, takich jak:

- budowa systemu dostarczania mieszkańcom wysokiej jakości wody do picia,
- zdecydowane podwyższenie standardów oczyszczania miasta i utylizacji odpadów,
- waloryzowanie terenów zielonych i tworzenie nowych, także poza granicami miasta,
- akustyczne i wizualnie wyciszenie centrum miasta,
- zwrócenie Odry Wrocławowi,
- szerokie kształcenie w zakresie ekonomiki ochrony środowiska.

VI. Wyzwania infrastrukturalne

1. Rozwiązanie problemów komunikacyjnych m.in. przez:

- czytelne preferencje dla systemu komunikacji zbiorowej, a zwłaszcza tramwajowej,
- rozwiązanie problemu jakości układu komunikacyjnego, a także wyeliminowanie ruchu tranzytowego z obszaru Starego Miasta.

2. Konieczność systematycznego (i systemowego) **zmniejszenia luki remontowej i inwestycyjnej** w odniesieniu do wszystkich **sieci infrastruktury** miejskiej, dróg i mostów, substancji mieszkaniowej.

3. Zgodne z zachodnioeuropejskimi standardami i z oczekiwaniami inwestorów **rozwiązanie problemu zaopatrzenia** miasta w **niezbędne media** (woda, energia, ciepło) oraz odprowadzania ścieków i gospodarki odpadami.

4. **Osiągnięcie zachodnioeuropejskiego poziomu usług telekomunikacyjnych** m.in. w zakresie transferu danych oraz szerokiego dostępu do sieci komputerowych.

5. Wszechstronne wykorzystanie szansy, jaką jest przyszły **żeglugowy użytek z Odry** oraz rewitalizacja jej innych funkcji.

VII. Wyzwania instytucjonalne

1. **Ograniczenie struktur i instytucji dysfunkcyjnych**, tzn. nie generujących wartości lub zbyt mało wydajnych w stosunku do swoich zadań. Oczywiście dotyczy to w pierwszej kolejności struktur Urzędu Miejskiego i zależnych od Zarządu Miasta.

2. **Kreowanie nowych struktur**. Nowe zadania muszą mieć swoje instytucjonalne oprzyrządowanie. Jednakże powinno ono być możliwie oszczędne i skierowane na uruchamianie oraz koordynację aktywności tych, którzy z realizacją danego zadania wiązać będą swoje aspiracje.

3. Przygotowanie struktur i procedur zapewniających **sprawne działanie w sytuacjach kryzysowych.**
4. **Zwiększenie skuteczności działania prawa** (w tym zdecydowana egzekucja prawa lokalnego).
5. **Partnerstwo strategiczne.** Ważne jest włączenie do współpracy nad realizacją celów strategicznych struktur, instytucji oraz organizacji działających w mieście i jego otoczeniu oraz poważnie na nie oddziałujących (np. samorządy gmin powiatowych, administracja rządowa i ważniejsze instytucje państwowe, w tym PKP i Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa, samorząd gospodarczy, największe przedsiębiorstwa, przedstawiciele sektora bankowego, uczelnie, najważniejsze instytucje kulturalne, wielcy posiadacze gruntów w mieście).

VIII. Wyzwania kulturalne

1. W historii Wrocławia i w losach jego mieszkańców spotykają się **różne kultury i tradycje**, a położenie miasta w pobliżu granic Polski z Niemcami i Czechami oraz na przecięciu ważnych szlaków komunikacyjnych czyni Wrocław potencjalnym punktem wymiany dóbr, usług i idei o znaczeniu europejskim. Wypełnienie tej roli z jednej strony wymaga sprostania daleko idącym oczekiwaniom mieszkańców i osób przyjezdnych, z drugiej zaś aktywizuje inne czynniki rozwojowe. Dlatego z tego wyzwania czynimy motyw przewodni całej strategii rozwoju miasta w pierwszych dekadach XXI wieku.
2. **Ożywienie i upowszechnienie bogatej i różnorodnej tradycji.** W szczególności, w świadomości mieszkańców i życiu miasta silniej powinny być obecne twórcze dokonania związane z Wrocławiem i Dolnym Śląskiem na przestrzeni dziejów, jak też tradycje kulturalne miejsc, z których pochodzą mieszkańcy Wrocławia. Konieczne jest rewindykowanie dla Wrocławia zasobów muzealnych rozproszonych po kraju oraz stała ekspozycja dotycząca dziejów i kultury Wrocławia na tle regionu, Polski i Europy.

3. **Wzmocnienie atmosfery poszukiwań twórczych.** W kulturze Wrocławia wyrazisty jest wątek poszukiwań awangardowych (zwłaszcza w plastyce i teatrze, a ostatnio w sztuce multimedialnej). Trzeba przyciągać znaczące dokonania, kreować służące ich promocji imprezy i wydarzenia, wykorzystywać do rozwoju kultury nietypowe możliwości (np. „pustostany przemysłowe”).
4. **Rozbudowa infrastruktury kulturalnej.** Miasto potrzebuje nowych, odpowiadających współczesnym standardom, obiektów dla imprez i wystaw, w tym sal koncertowych i centrum wystawienniczego.
5. Zdecydowane **wykorzystywanie kultury jako czynnika przyciągającego** do Wrocławia gości, mieszkańców i inwestorów.
6. **Rozwój sportu** widzianego **jako element kultury** (zarówno masowej, jak i elitarnej).
7. **Uwzględnienie nowych odbiorców zjawisk kulturalnych i artystycznych.** Zmiany w układzie elit w toku przemian ustrojowych stawiają konieczność dotarcia do nowych grup osób. Wymaga to prawdopodobnie nowego podejścia do tego zagadnienia, jak też powstania odpowiednich instytucji i środowisk funkcjonujących na styku działalności artystycznej i gospodarki (marszandzi, impresariowie, agenci artystyczni). Wrocławskie środowisko akademickie i artystyczne mogłoby pomóc wypełnić istniejącą lukę kadrową.
8. **Waga edukacji** artystycznej, zwłaszcza **w zakresie muzyki, plastyki i teatru.** Działania na tym polu warunkują przygotowanie świadomego i aktywnego odbiorcy wydarzeń artystycznych.
1. **Wzrost roli krajobrazu jako tła dla zjawisk kulturalnych i jako medium** przekazującego treści symboliczne. Jest to tendencja wynikająca ze wzrostu świadomości ekologicznej społeczeństwa. Wrocław ma silne atuty w tym względzie (jednakże niemal wszędzie potrzebne są działania naprawcze), ale też i problemy z krajobrazem „nijakim”, nieczytelnym i nie przemawiającym do wyobraźni.

IX. Wyzwania psychospołeczne

1. **Integracja społeczności** całego miasta i jego poszczególnych części. Jest to ciągle postulat trudny do zrealizowania, choć w wyniku lipcowej akcji „obrony Wrocławia” nastąpiła w tym względzie poprawa.
2. **Zwiększenie satysfakcji wrocławian z zamieszkiwania w swoim mieście**, ich patriotyzmu lokalnego i dumy z osiągnięć miasta.
3. **„Oswojenie” miejskiego otoczenia przez mieszkańców** m.in. poprzez:
 - stworzenie układu przestrzennego i instytucjonalnego, ułatwiającego orientację w mieście oraz identyfikację z nim,
 - integrację społeczności lokalnych,
 - pogodzenie wrocławian z historią i tradycją miasta.
4. **Przeciwdziałanie pauperyzacji** dużych grup ludzi, emigracji najbiedniejszych wrocławian, imigracji do miasta biedoty i ludzi niedostosowanych, zamienianiu się znacznych połaci („wielka płyta”, dekapitalizujące się XIX-wieczne budownictwo) w obszary materialnie i społecznie zdegradowane.
5. **Promowanie aktywności zawodowej** mieszkańców. W systemie opiekuńczym praca nie zawsze jest preferowanym źródłem dochodów - mnożą się strategie nakierowane na opiekę społeczną. Gdy koszty tej opieki rosną nadmiernie, kapitał ucieka i gospodarka upada.
6. **Przeciwdziałanie narastaniu zjawisk patologicznych wśród dzieci i młodzieży**, wymagające współpracy rodzin, szkół, Kościoła i innych związków wyznaniowych, administracji samorządowej i licznych organizacji pozarządowych. Poza prowadzeniem polityki prorodzinnej oraz konsekwentnym egzekwowaniem zasad współżycia zbiorowego konieczne jest stworzenie programów uczynienia szkoły bezpieczną i przyjazną uczniom, czy też promowanie aktywnych form spędzania czasu wolnego.

Pożądane kierunki rozwoju Wrocławia

Strategia - Wrocław 2000 Plus jest wynikiem nie tylko prac analitycznych, ale i szerokiej dyskusji publicznej, która pozwoliła poznać opinie różnych środowisk odnośnie do pożądanego kierunku rozwoju miasta. Oto zestaw nie budzących szerszych kontrowersji ocen i postulatów dotyczących przyszłości Wrocławia. Ujmują one aspiracje mieszkańców miasta i kreślą jego wizję, wychodzącą zarówno z dotychczasowych dokonań, jak i posiadanych możliwości. Określają przyszłą specyfikę miasta - to, co stanowić będzie o jego tożsamości, pozycji nie tylko w Polsce i Europie, ale też w sercach mieszkańców i osób przyjezdnych. Wytyczone na tej podstawie kierunki rozwoju stały się źródłem celów i programów strategicznych, zaprezentowanych w dalszej części dokumentu.

1. Stolica Dolnego Śląska

Wrocław pełni ważną rolę w swoim bezpośrednim otoczeniu. Prosperity ościennych gmin wynika z ich położenia w pobliżu 650-tysięcznego miasta oraz z pewnych infrastrukturalnych funkcji pełnionych przez nasze miasto. Należy zwiększyć zaangażowanie Wrocławia we współpracę z najbliższymi sąsiadami w celu wzmocnienia roli aglomeracji wrocławskiej jako podmiotu na konkurencyjnym rynku miast. Nie budzi też wątpliwości metropolitalna rola Wrocławia na Dolnym Śląsku, którego jest historyczną stolicą, choć widziana jest ona przez resztę regionu głównie przez pryzmat wyższych uczelni, wyspecjalizowanych usług medycznych, obsługi finansowej i komunikacji, w mniejszym stopniu kultury, która w przyszłości musi się stać najważniejszym czynnikiem integracji regionu.

Przywrócenie dużego dolnośląskiego województwa stanowi bezsprzecznie szansę dla naszego miasta. Takie rozwiązanie, o które powinniśmy zabiegać, jest też w pewnej mierze wymuszane przez tendencje w Europie Zachodniej, będącej w coraz większym stopniu Europą regionów. Toteż bez względu na decyzje administracyjne

Wrocław *skazany jest* na pełnienie (tradycyjnej) funkcji stolicy historycznie, geograficznie i kulturowo ukształtowanego regionu. Aby jednak takie postawienie sprawy spotkało się z pełnym zrozumieniem na Dolnym Śląsku (historycznie Wrocław był stolicą *całego* Śląska) ważne jest, aby **przywództwo Wrocławia miało charakter partnerski** i było pozbawione cech hegemonistycznych. W szczególności obejmuje to:

- szerokie **wykorzystywanie intelektualnego potencjału** Wrocławia do rozwiązywania problemów regionu. Liczne i silne środowisko akademickie (zarówno kadra, jak i studenci) stanowią ważny atut rozwojowy naszego miasta, a funkcja kształcenia wyższego jest niewątpliwym atutem metropolitalnym Wrocławia,
- publiczne **artykułowanie** i polityczne **koordynowanie interesów regionalnych** wobec Warszawy oraz innych kształtujących się regionów polskich (np. Wielkopolski), a także zagranicznych (np. Saksonii),
- **uzgodnienie** z innymi dolnośląskimi ośrodkami **zakresu** niezbędnej **koncentracji funkcji regionalnych** - w dobie Internetu nie ma faktycznej konieczności skupienia wszystkich regionalnych funkcji i instytucji w jednym mieście,
- **odegranie** przez Wrocław roli **lidera rozwoju gospodarczego w regionie** (a nawet w szerszej skali), na możliwość której wskazują oceny dokonywane przez zachodnich analityków; silny gospodarczo Wrocław będzie naturalnym źródłem inspiracji dla regionu, będzie też centrum, w którym skupiać się będą interesy z dużego obszaru,
- kontynuacja, poszerzenie i wzmocnienie roli Wrocławia jako regionalnego **centrum kultury, nauki i kształcenia, innowacji technicznych, wyspecjalizowanych usług medycznych**, a więc w dziedzinach, w których regionotwórcza rola naszego miasta nie budzi wątpliwości ani sprzeciwów; jednocześnie Wrocław musi pomagać mniejszym ośrodkom w zaspokajaniu ich aspiracji i dążeń w tym zakresie. Wymaga to m.in. nadania tym obszarom odpo-

wiedniej rangi w całości polityki lokalnej i regionalnej oraz pomocy miasta w rozwiązywaniu ich problemów materialnych, lokalowych i kadrowych,

- dbanie o istniejące i **przyciąganie** nowych **instytucji o regionalnym i ponadregionalnym charakterze**, **stymulowanie** ważnych wydarzeń atrakcyjnych dla mieszkańców regionu (w tym - kulturalnych i sportowych), rozwijanie walorów miasta będących przedmiotem dumy mieszkańców regionu,
- pełnienie przez Wrocław funkcji przywódczych w dążeniach regionu do **zjednoczenia ze strukturami zachodnioeuropejskimi** - chodzi przy tym zarówno o przywództwo intelektualne - a więc o przemysł i wyartykułowanie konsekwencji takiego rozwoju sytuacji, o techniczną pomoc w przygotowaniu kadr niezbędnych do sprawnego funkcjonowania na styku z instytucjami zachodnioeuropejskimi, jak też o przyciąganie tychże instytucji do Wrocławia i regionu,
- wykorzystanie szansy, jaką są **wyższe uczelnie i szkolnictwo średnie** (zwłaszcza najlepsze licea), dla wiązania młodego pokolenia Dolnoślązaków z Wrocławem i regionem.

2. Milionowa aglomeracja

Znaczenie miasta i dynamika jego rozwoju zależą w znacznej mierze od jego liczebności. Rola i możliwości Wrocławia wskazują na konieczność wzrostu liczby mieszkańców jego aglomeracji do przeszło miliona (1 200 tys.) w połowie przyszłego stulecia. Obecne tendencje nie są łatwe do odwrócenia i w najbliższych 10 - 15 latach przewidywać należy raczej stabilizację ludnościową miasta, co i tak wymagać będzie intensywnych działań na rzecz zmiany tendencji demograficznych m.in. poprzez:

- **wykorzystanie** okresu **stabilizacji** demograficznej do **podniesienia standardu życia** w mieście (stabilny nacisk na infrastrukturę - z wyjątkiem transportowej - daje szansę poprawy w większości dziedzin),

-
- **utrzymanie** w granicach miasta i **aglomeracji wrocławskiej osób o wysokim statusie społecznym i materialnym**, przeciwdziałanie emigracji najmajętniejszych poza rogatki Wrocławia, co wymaga m.in. udostępnienia im odpowiednich terenów dla inwestycji mieszkaniowych,
 - **stworzenie szans dla** możliwie pełnej **aktywności osób starszych i niepełnosprawnych**,
 - stałe **przyciąganie osób młodych i przedsiębiorczych**; tworzenie warunków umożliwiających szybki start w atrakcyjnych zawodach i w samodzielnej działalności gospodarczej - absolwenci wyższych uczelni powinni w znaczniejszej liczbie pozostawać we Wrocławiu,
 - **dbłość o nowe pokolenie wrocławian**; o przyszłości Wrocławia zadecydują głównie ci, co tu się urodzą i wychowają, należy więc zadbać, by mieli powody do wdzięczności względem obecnego pokolenia dorosłych i kontynuacji ich misji; w tym celu konieczne są:
 - ⇒ lepiej wyposażone szkoły, promujące wzorce cywilizacyjne, do których aspirujemy, oraz patriotyzm lokalny,
 - ⇒ bezpieczniejsze i ładniejsze podwórka dla dzieci,
 - ⇒ więcej infrastruktury dla młodzieżowego sportu i rekreacji,
 - **rozwiązanie problemów mieszkaniowych** poprzez stworzenie dynamicznego rynku mieszkaniowego,
 - realizacja programów mających na celu **znaczące zwiększenie liczby mieszkańców**, głównie **poprzez imigrację** (np. przyjęcie przez nasze miasto pewnej liczby Polaków z Kazachstanu i innych obszarów byłego ZSRR),
 - spokojne **przygotowanie się do wielokulturowości Wrocławia**.

3. Miejsce spotkania i wymiany

Uniwersalizm Wrocławia oraz wytyczone kierunki rozwoju gospodarczego, kulturalnego i społecznego szczególnie silnie współgrają z tradycyjną funkcją **miasta jako miejsca wymiany**. Chodzi przy tym o wymianę zarówno **dóbr i usług**, jak **informacji i idei**.

Takie podejście pozwala ująć w spójną całość **funkcje handlowe i targowe** (intensywnie rozwijające się we Wrocławiu), **działalność kongresową i seminarną**, a także **organizowanie** znaczących **impresz kulturalnych i sportowych**. Warunkiem ich rozwoju jest jednak znaczny wysiłek inwestycyjny dla zapewnienia odpowiedniej infrastruktury (przestrzenie wystawowe, kongresowe, sale koncertowe i widowiskowe itp.) oraz budowa wielu hoteli o standardzie europejskim, zaspokajających zróżnicowane potrzeby potencjalnych gości (brakuje nam zwłaszcza hoteli tanich i średnio drogich).

Naturalną konsekwencją przyjęcia takiej wizji jest nacisk na rozwój **usług finansowych**, różnorodnego **doradztwa** i innych form aktywności, warunkujących realizowanie przedsięwzięć w różnych dziedzinach (i niekoniecznie na terenie naszego miasta).

Innym ważnym wątkiem rozwoju jest **przejęcie** przez Wrocław **roli multimodalnego centrum transportu** towarów. Miasto nasze ma unikalną szansę zintegrowania różnych systemów transportowych: kolejowego, lotniczego, drogowego i rzeczno- i stać się jednym z nielicznych centrów europejskich mających takie możliwości. Oczywiście najpierw należy poprawić warunki dojazdu do Wrocławia i tranzytu przez miasto oraz przywrócić transportowe znaczenie Odrze.

Nasilić się również powinny **powiązania między różnymi sferami aktywności**, a miasto powinno im sprzyjać poprzez odpowiednie rozwiązania instytucjonalne i przestrzenne. Przykładem może być *park technologiczny* jako miejsce stymulujące przepływ idei pomiędzy nauką a gospodarką oraz transfer technologii.

Jednakże podstawowym warunkiem odgrywania przez Wrocław wspomnianej roli centrum wymiany jest **aktywność środowisk twórczych** oraz stworzenie możliwości dla jej wyzwania. Podstawę wszelkiej wymiany stanowi atrakcyjność zarówno oferowanego produktu, jak i miejsca spotkania. W dzisiejszych czasach oznacza to przede wszystkim bogatą i zróżnicowaną ofertę kulturalną, obecność miasta na mapie znaczących wydarzeń kulturalnych i intelektualnych, panujący w nim klimat poszukiwań nowych rozwiązań i wartości.

Wrocław jest też potencjalnym miejscem spotkania w najszerszym słowa znaczeniu. Historia i położenie uczyniły z niego **miejsce styku różnych kultur i tradycji**, a niektóre najnowsze wydarzenia (spotkania Taizé, Kongres Eucharystyczny) pokazały, że atmosfera Wrocławia i gościnność wrocławian pozwalają na organizowanie tutaj imprez o dużym zasięgu i znaczeniu.

4. Miasto o różnorodnej i zrównoważonej gospodarce

Wrocław nie jest monokulturą. Jest ważnym centrum wytwórczości, ale większość dochodu jest już wytwarzana w obszarze handlu i usług. Silna jest wrocławska kultura, ale trudno głównie na niej opierać rozwój miasta; podobnie jest z nauką. Wszelkie próby bazowania na jakiejś dominancie w planowanym rozwoju miasta prowadzą donikąd. **Uniwersalizm jest nieusuwalny z wizji rozwoju Wrocławia** i powinien być widziany jako jego zaleta, a nie wada. Odnosi się to do różnych aspektów życia miasta, ale przede wszystkim do jego gospodarki.

Wprawdzie ten zakres działania przechodzi niemal wyłącznie w ręce przedsiębiorców, ale władze miejskie mogą w pewnym stopniu kierunkować rozwój gospodarczy poprzez działania na rzecz przyciągania kapitału zewnętrznego i aktywizacji własnych zasobów kapitałowych, takie jak:

- **rozwój infrastruktury** miejskiej,
- **planowanie przestrzenne**,
- **rozwój usług transportowych** oraz powiązań komunikacyjnych z innymi ośrodkami Dolnego Śląska, Polski i Europy,

- odpowiednia **aktywność promocyjną**,
- maksymalne **uproszczenie procedur administracyjnych**, szybkość i czytelność decyzji dotyczących inwestycji kapitałowych, kompetentna i kompleksowa obsługa potencjalnych inwestorów,
- odpowiednio przygotowane **oferty nieruchomości** dla inwestycji,
- stwarzanie **klimatu społecznego przychylnego inwestowaniu**,
- **kontrakty** na szczególnych zasadach **wiążące** z miastem **inwestorów o strategicznym znaczeniu** (ze względu na charakter firmy, inwestycji bądź obszaru działania) - wszystkie tego typu przypadki muszą być bardzo starannie przemyślane, a argumenty za nimi przemawiające - dostępne opinii publicznej,
- **przyciągnięcie** do Wrocławia kilku **renomowanych firm** światowych, których obecność stanowić będzie ważny sygnał dla kolejnych inwestorów, oraz firm inwestujących w tkankę miejską, chcących i mogących podjąć się inwestycji na skalę ogromnych pustych przestrzeni, wymagających wielkomiejskiej zabudowy (place: Dominikański, 1 Maja, Grunwaldzki, tzw. Społeczny ...),
- **zasady preferencji** - w granicach gospodarczej racjonalności - dla tych, którzy wiążą się trwale z Wrocławiem, czyniąc z niego miejsce bytowania i główną arenę działania,
- aktywne **uczestnictwo w działaniach instytucji wspomagających rozwój** gospodarczy miasta i regionu.

Narzędzia te powinny być wykorzystane do stymulowania obszarów aktywności mających strategiczne znaczenie. Szczególnie pożądane jest silne powiązanie potencjału gospodarczego i intelektualnego Wrocławia. Wskazuje to na wysoką rolę **przemysłu zaawansowanej technologii** oraz **przedsiębiorstw wymagających najwyższej kwalifikowanych kadr** (np. sektor bankowy, doradztwo, produkcja oprogramowania komputerowego, biotechnologia). Trzeba także dodać, że dobra jakość gleb w okolicach Wrocławia, relatywnie wysoka kultura agrotechniczna, zlokalizowa-

nie we Wrocławiu giełdy hurtu spożywczego, a także potencjał wrocławskiego ośrodka naukowego w zakresie nauk przyrodniczych i rolnych stwarzają szansę dla rozwoju nowoczesnego przemysłu rolno-spożywczego.

5. Miasto nauki i kultury

Kultura, nauka i szkolnictwo wyższe to nie tylko jedne z ważniejszych wskaźników jakości życia w mieście, ale też istotne czynniki jego rozwoju. Wrocław jest jednym z najsilniejszych polskich ośrodków w tych dziedzinach, ale utrzymanie znaczącej pozycji (i to ocenianej z europejskiej perspektywy) wymagać będzie:

- ogromnej **aktywności środowisk** twórczych i intelektualnych,
- szerokiego i różnorodnego **zasilania finansowego** nauki i kultury, połączonego z wychodzącymi ze środowisk twórczych działaniami na rzecz komercjalizacji wyników badań i poszukiwań artystycznych,
- **przyjaznej atmosfery** dla poszukiwań twórczych,
- szerokiej **bazy odbiorców dokonań** artystycznych i intelektualnych,
- sprawnego **wspierania i promowania twórczości wrocławian** przez powołane do tego instytucje,
- **rozwiązania** nabrzmiałych **problemów infrastrukturalnych**.

Rozkwit nauki i kultury warunkuje możliwość realizacji innych kierunków rozwoju Wrocławia, a te z kolei wpływać będą na kulturalny i intelektualny obraz miasta. Toteż problematyka ta przenika całość strategii i pojawia się w niemal każdym jej punkcie. Z pewnych szczegółowych rozwiązań wymienić tu trzeba:

- wykorzystanie unikalnego waloru miasta, jakim jest usytuowanie w jego centrum (wzdłuż osi odrzańskiej) licznych szkół wyższych i instytucji naukowych. Stała **obecność rzesz studentów** i pracowników nauki **stwarza szanse dla pełnego rozmachu życia kulturalnego i intelektualnego** w mieście,

- **pomoc uczelniom w niezbędnej rozbudowie** (nowe obiekty Akademii Medycznej, Biblioteka Uniwersytecka, sala koncertowa dla Akademii Muzycznej itp.),
- silniejsze **włączenie uczelni w rozwiązywanie problemów lokalnych i regionalnych** poprzez odpowiednie ukierunkowanie prac dyplomowych i doktorskich, organizowanie konferencji i sympozjów, podejmowanie (również wspólnie z władzami miejskimi bądź na ich zlecenie) prac badawczych i projektowych, wydawnictwa itp.,
- **wykorzystanie** szansy związanej z tworzeniem administracyjnego regionu oraz integracją europejską jako otwierającą **nowe możliwości badawcze i edukacyjne**,
- odpowiednie **promowanie wrocławskich osiągnięć** naukowych poprzez system nagród i grantów,
- **otworzenie** we Wrocławiu **kierunków studiów i specjalizacji** włączonych w system **kształcenia europejskiego** i międzynarodowej wymiany studentów (kształcenie w językach kongresowych), ze szczególnym naciskiem na obecność w naszym mieście studentów z miast i rejonów z różnych względów zintegrowanych z Wrocławiem,
- silne **związanie z miastem** i regionem **młodych twórców i badaczy** poprzez system stypendiów, konkursów, zamówień i nagród,
- **uczynienie** z Wrocławia **silnego centrum w zakresie środków przekazu** (wzmocnienie roli ośrodka telewizyjnego i rozgłośni radiowych, rozwój telewizji kablowej, utrzymanie czołowej roli w produkcji przekazów multimedialnych, zwiększenie liczby i rangi wrocławskich oficyn wydawniczych itp.),
- konieczność **utworzenia we Wrocławiu tygodnika społeczno-kulturalnego** dokonującego przeglądu dokonań artystycznych, kulturalnych, intelektualnych, promującego wrocławskich twórców i ich dzieła na poziomie lokalnym

i ogólnopolskim, tworzącego forum dla intelektualnej debaty m.in. nad najważniejszymi problemami miasta i regionu,

- aktywniejszą **obecność w obiegu kultury polskiej i europejskiej**, m.in. poprzez uczestnictwo w znaczących cyklach wystawienniczych i koncertowych,
- **wzmocnienie rangi** odbywających się we Wrocławiu **dużych imprez artystycznych**, zwiększenie ich liczby i różnorodności,
- **wybudowanie** w mieście niezbędnych **urządzeń dla dużych wystaw, imprez artystycznych** (również sportowych),
- **rewindykację** do Wrocławia **rozproszonych wrocławskich i śląskich zabytków**, utworzenie muzeum śląskiego stanowiącego centrum dokumentacji, propagowania oraz badania przeszłości Śląska i Wrocławia,
- **pielęgnowanie** różnych wątków w **kulturalnej tradycji mieszkańców** Wrocławia - w tym lwowskiego rodowodu uczelni i Zakładu Narodowego im. Ossolińskich,
- wzmocnienie **obecności w świadomości** ogółu **mieszkańców wybitnych twórców** związanych z Wrocławiem (zaówno obecnie, jak i w przeszłości),
- **określenie i wprowadzenie w życie nowego modelu** szerokiego **uczestnictwa w kulturze** (liczącego się ze zmianami w rzeczywistości społecznej, gospodarczej i cywilizacyjnej) oraz **przygotowanie** bogatej oferty **programów edukacji kulturalnej**, wykorzystujących nowoczesne środki przekazu,
- **kształcenie osób** zawodowo **działających na styku kultury, sztuki** (a być może również nauki) z życiem społecznym i gospodarką.

6. Uporządkowana i należycie zagospodarowana przestrzeń miejska

Ze względu na zaszczości historyczne, przestrzeń miejska Wrocławia wymaga uporządkowania. Przesłanki do długofalowego działania w tym zakresie daje uchwalone

odrębnie *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wrocław*. Ze strategicznego punktu widzenia wypunktujemy tu jedynie kilka najważniejszych spraw, które powinny być wzięte pod uwagę przy kształtowaniu polityki przestrzennej w najbliższych latach.

- Dokończyć należy program **rekonstrukcji centrum miasta oraz wypełnienia go całodobową aktywnością**, zarówno stałych mieszkańców, jak i dużej liczby turystów i przybyszów z innych obszarów miasta. Obecny program rekonstrukcji i rewitalizacji okolic Rynku jest zdecydowanie pozytywnie oceniany przez wrocławian i przyjezdnych. Kontynuacja tego kierunku działania wymagać będzie szeregu dalej idących programów inwestycyjnych z udziałem znaczących inwestorów krajowych i zagranicznych (zagospodarowanie placów stanowiących naturalne „bramy wjazdowe” do obszaru staromiejskiego).
- Naturalnym przedłużeniem tej tendencji jest **urbanistyczne wyeksponowanie i uaktywnienie osi Odry**, stanowiącej najważniejszy krajobrazowy walor Wrocławia. Program w tym zakresie wymaga w szczególności zagospodarowania wysp odrzańskich i odzyskania dla miasta Kępy Mieszczańskiej. Wymaga też silniejszego wyeksponowania specyficznego dla Wrocławia usytuowania instytucji akademickich w powiązaniu z Odrą na niemal całym odcinku jej śródmiejskiego biegu (od Stadionu Olimpijskiego po ul. Długą). Z Odrą wiążą się też tradycyjne ciągi spacerowe, które należy uczynić i uatrakcyjnić.
- Wszelkie prace rekonstrukcyjne liczyć się muszą z koniecznością **zachowania obecnej skali zabudowy i charakteru miasta**. Nie przewiduje się we Wrocławiu obszarów wysokiej zabudowy. Dla centrum Wrocławia charakterystyczna jest wysokość „dużej kamienicy” i zachowanie tej skali wydaje się zasadne. Nie tylko zresztą skali, ale możliwie dużego zasobu XIX-wiecznej zabudowy kamienicowej, nadającej tradycyjnie Wrocławowi wielkomiejski charakter. Ta właśnie zabudowa, połączona z prowadzonym z dużym rozmachem budownictwem plombowym oraz wyróżnikami krajobrazowymi (zabytki architektury, Odra, Park Szczytnicki, akademicki campus w centrum miasta...), tworzy łatwo

wyczuwalną specyfikę Wrocławia, podkreślaną przez mieszkańców i osoby odwiedzające miasto.

- W miarę możliwości należy również **porządkować przestrzennie** inne (nie-mal wszystkie) **układy osiedlowe**. Potrzebne będzie powszechne zrozumienie i przyjazny klimat dla takich działań, gdyż jedynie niewielka ich część może być podjęta bezpośrednio przez władze miejskie. Inne muszą stać się przedmiotem rozproszonych inicjatyw poszczególnych inwestorów, które powinny jednak zmierzać do ograniczenia chaosu przestrzennego, a nie jego pogłębiania.
- Konieczna jest konsekwentna **polityka optymalnej lokalizacji** na terenie miasta obiektów oddziałujących na znaczne fragmenty miasta. Przykładem są hipermarkety, dla których trzeba przyjąć zasadę nielokowania ich wewnątrz pierścienia wyznaczonego przez obwodnicę śródmiejską, bardzo ograniczonej liczby obiektów znajdujących się w pasie obwodnicy oraz niemal pełnej zgody na tworzenie ich w pasie ok. 2 km od granic miasta.
- Powódź z lipca 1997 roku wyeksponowała problem **zabezpieczenia przeciwpowodziowego miasta** - stref mieszkaniowych, naturalnych terenów zalewowych, stanu urządzeń hydrotechnicznych. Należy również dokonać przeglądu i uporządkowania struktury Wrocławia pod kątem innych możliwych scenariuszy sytuacji kryzysowych.
- Ważne jest **udostępnianie** przez miasto **oraz przygotowywanie** pod względem planistycznym i infrastrukturalnym **obszarów istotnych dla rozwoju** poszczególnych fragmentów miasta w pożądanym kierunku. Przykładem jest Południowo-Zachodnie Pasma Aktywności Gospodarczej, centra handlowo-usługowe poszczególnych dzielnic itp.
- Miasto musi też **prowadzić aktywną politykę zagospodarowania gruntów**. Obecna tendencja do prowadzenia jedynie ich sprzedaży nie ma długiej przyszłości. Sprzedaż gruntów zakupionych przez miasto po ich odpowiednim doinwestowaniu (dla zwiększenia ceny), jest jedyną możliwością uczynienia

z obrotu gruntami trwałego elementu pozyskiwania środków dla realizacji przedsięwzięć miejskich.

- Osobnym problemem jest **posiadanie** i stałe uzupełnianie **strategicznej rezerwy gruntów** mających zapewnić realizację długofalowych celów rozwojowych.
- Dla uporządkowania przestrzeni miejskiej, szczególne znaczenie ma **rozwiązanie problemów komunikacyjnych** Wrocławia, które wysuwane są na plan pierwszy we wszystkich analizach i ankietach. Kompleksowe działania naprawcze, inwestycyjne i organizacyjne, godzące potrzeby tranzytu i ruchu lokalnego, komunikacji indywidualnej i zbiorowej itd. muszą być jednym z najważniejszych celów w zakresie infrastruktury technicznej miasta. Usprawnieniu komunikacji zbiorowej między dzielnicami powinny towarzyszyć działania ograniczające dogodność używania prywatnych samochodów na krótkich dystansach.

7. Wysoka jakość życia

Z faktu, że miasto jest dla mieszkańców (choć nie wolno negować obowiązków mieszkańców względem swojego miasta) wynika, że **wysoka jakość życia mieszkańców (i jej stała poprawa)** musi być **istotnym elementem strategii** rozwoju Wrocławia. Przy tym szeroko pojmowana jakość życia obejmuje zarówno stan środowiska naturalnego, jak bogactwo mieszkańców, zdrowie, bezpieczeństwo czy dostęp do edukacji i kultury, ale również poczucie zakorzenienia w lokalnym środowisku czy poziom uczestnictwa w życiu społecznym (w tym - rzeczywistego wpływu na decyzje dotyczące życia indywidualnego i zbiorowego. Chodzi o **jakość życia w wielkim mieście**, jakim jest Wrocław. Należy więc w miarę możliwości eliminować i ograniczać uciążliwości, a wzmacniać korzyści wynikające z rozmiarów Wrocławia i roli, jaką on będzie pełnić. Trzeba zapewnić harmonijny rozwój wszystkich sfer życia zbiorowego rzutujących na jakość życia w mieście. Niemniej na niektóre obszary, które mają szczególne znaczenie (bądź zostały szczególnie zaniedbane w przeszłości)

położyć należy silniejszy nacisk. Dlatego wyodrębniono je jako oddzielne hasła strategii.

Elementem jakości życia, wysuwany przez mieszkańców na plan pierwszy, jest **poczucie bezpieczeństwa** - zarówno w obliczu zagrożeń dla życia i mienia (przestępczość, zagrożenia zdrowotne, klęski żywiołowe itp.), jak też bezpieczeństwa socjalnego i ekonomicznego, co łączy się głównie z sytuacją na rynku pracy. Dlatego jeden z programów strategicznych poświęcony jest kwestii poprawy bezpieczeństwa w naszym mieście.

Innym ważnym obszarem działania jest **poprawa sytuacji mieszkaniowej**, której również dotyczy osobny program.

Zasadnicze znaczenie dla jakości życia mieszkańców będą miały **dochody poszczególnych osób i rodzin**. Znaczące podniesienie przeciętnych zarobków musi być jednym z celów władz miejskich. Jednakże mają one w tym obszarze bardzo ograniczone możliwości działania, polegające przede wszystkim na prowadzeniu polityki proinwestycyjnej i stymulującej rozwój przedsiębiorczości mieszkańców Wrocławia.

Aby jakość życia mogła stać się jednym z ważniejszych kryteriów wyboru celów i budowy programów działania, niezbędne jest **monitorowanie poziomu jakości życia** mierzonej zarówno poziomem odpowiednich wskaźników, jak i subiektywnym odczuciem mieszkańców. Potrzebne jest również dopracowanie metodologii przekładania wyników takich badań na decyzje strategiczne oraz odpowiednich do tego celu rozwiązań instytucjonalnych.

8. Zmiana struktury własności

Wrocław ma stosunkowo duże problemy z prywatyzacją mienia komunalnego (w tym zasobów mieszkaniowych) oraz mienia państwowego. Reprywatyzacja odgrywa jedynie nieznaczną rolę, a zasoby kapitałowe mieszkańców są daleko mniejsze niż potrzeba wykupienia majątku. Tymczasem za szybką prywatyzacją i szerokim dostępem wrocławian do własności przemawia kilka argumentów:

- jak nacjonalizacja była istotą systemu socjalistycznego, tak prywatyzacja jest kluczowa dla powrotu do gospodarki rynkowej i ustroju demokratycznego - **większa efektywność własności prywatnej** w przemyśle i usługach nie budzi wątpliwości, dokładnie to samo powiedzieć można o gospodarce zasobami mieszkaniowymi, których szybka i skuteczna prywatyzacja jest jedyną szansą dla zatrzymania procesu ich degradacji,
- **posiadanie własności** (głównie nieruchomości) było zawsze **wyznacznikiem mieszczańskości** - wrocławianie będą pełnoprawnymi i w pełni świadomymi miejskimi mieszkańcami dopiero wówczas, gdy w znaczącej skali staną się właścicielami fragmentów miejskiej przestrzeni i to nie na zasadach tak ułomnych, jak np. dzierżawa wieczysta,
- nasze wejście do Unii Europejskiej spowoduje przede wszystkim (i z wyprzedzeniem) **wejście w zachodnią przestrzeń prawną**. Pociągnie to za sobą trojaki skutki. Gospodarczy poziom Wrocławia zależy będzie m.in. od aktywności na naszym terenie zagranicznych inwestorów, ci zaś oczekują warunków działania (w tym struktury własności) porównywalnych z Zachodnią Europą. Jeszcze większe znaczenie upowszechnienie własności będzie miało dla Polaków chcących działać na rynkach zachodnich. Określać będzie bowiem ich wiarygodność finansową, dostęp do kredytu itp. Wreszcie pewnego znaczenia nabrać mogą wysuwane spoza granic roszczenia dotyczące tytułów własności. Wcześniejsza prywatyzacja majątku zabezpiecza w pewnym stopniu przed nimi.

9. Poczucie tożsamości, przynależności i współodpowiedzialności mieszkańców za rozwój miasta

Wrocław jest największym w dziejach Europy miastem o ludności całkowicie wymienionej w krótkim czasie. Przy tym ludność napływowa pochodziła z bardzo różnych terenów i środowisk (zawsze jednak - z wyjątkiem Lwowa - znacznie słabiej zurbanizowanych). Pomimo upływu półwiecza, ślady tego „eksperymentu” są ciągle

widoczne w mentalności wrocławian. Trzeba włożyć dużo świadomego wysiłku w odwrócenie tego stanu rzeczy.

- Między innymi powinno to powodować nacisk na **odtworzenie i pielęgnowanie więzi** tam, gdzie są one najwyższe, a więc na poziomie osiedli i naturalnie wyodrębniających się całości urbanistycznych. Są one niekiedy śladem wsi lub miasteczka samodzielnie rozwijającego się przed włączeniem w administracyjne granice Wrocławia. Ważne jest też tworzenie i wzmacnianie semantycznej funkcji pewnych obszarów miasta i poszczególnych elementów tkanki miejskiej. Dalsza praca nad przyswojeniem wrocławskiej historii (zarówno tej najnowszej, jak i dawniejszej) powinna mieć charakter systematyczny i znajdować przełożenie na wymiar życia codziennego.
- W konsekwencji należy przyjąć, że **promocja miasta** powinna być skierowana **również do wewnątrz**, w stronę mieszkańców Wrocławia (czy raczej - wrocławskiej aglomeracji). Zanim Wrocław stanie się znany szeroko w świecie, trzeba przede wszystkim zadbać o jego promocję wśród własnych mieszkańców i w bezpośrednim (regionalnym) otoczeniu. Zanim kogokolwiek przekona się do inwestowania we Wrocławiu, sami mieszkańcy muszą być przeświadczeni, że nie znaleźli się w tym miejscu przypadkiem i że nie tkwią w nim tylko z powodu zrzędzenia losu.
- Działania samorządu winny **artykułować i promować interesy mieszkańców**, zwłaszcza długofalowe. Należy selektywnie wdrażać zewnętrzne wzorce, uwzględniając przy tym specyfikę miasta, która potencjalnie stanowi unikalny atut rozwojowy.
- Należy starać się zrozumieć i **wykorzystać wrocławski *genius loci***. Kultura Wrocławia i charakter wrocławian posiadają swoiste cechy będące wynikiem złożonej historii miasta i jego mieszkańców. Właściwości te lepiej od wrocławian odczytują przybysze z zewnątrz, którzy podkreślają, że jest tu więcej życzliwości i spontaniczności, a mniej pazerności i zapobiegliwości niż w podobnych miastach; wysoki jest poziom indywidualnej przedsiębiorczości i innowa-

cyjności, udają się akcje, ale już trudno jest je zinstytucjonalizować. Istotę „wrocławskości” trzeba lepiej poznać i upowszechnić wiedzę o jej wadach i zaletach wśród mieszkańców. Wspierać też należy działania kulturalne budujące wrocławską tożsamość.

W zakresie wzmocnienia więzi z miastem bardzo pozytywną rolę odegrała „obrona Wrocławia” podczas lipcowej powodzi z 1997 roku. Kwestią otwartą natomiast pozostaje utrwalenie tego zrywu w mentalności mieszkańców i tkance społecznej miasta.

10. Sprawne funkcjonowanie władz miejskich

Władze samorządowe Wrocławia muszą funkcjonować w sposób adekwatny do wizji rozwoju miasta i stawianych przed nim celów strategicznych. Dotyczy to zarówno normalnego, rutynowego działania administracyjnego, które odpowiadać musi oczekiwaniom mieszkańców i europejskim standardom, realizacji polityk sektorowych w poszczególnych obszarach, działań w sytuacjach awaryjnych (np. klęsk żywiołowych), jak i wdrażania programów strategicznych. Konieczna jest więc ciągła praca nad **usprawnianiem i uczytelnianiem struktur i procedur** (wraz z ich informacyjnym oprzyrządowaniem) dla szybkiej i skutecznej obsługi interesantów, odpowiednia polityka kadrowa władz miejskich, stosowanie sprawdzonych rozwiązań, poprawianie zasad ustalania budżetu miasta z wydzieleniem odpowiednich środków na cele rozwojowe.

Ważną sprawą jest **prowadzenie aktywnej polityki finansowej**, w tym wykorzystywanie szerokiej gamy możliwych narzędzi finansowania celów rozwojowych miasta.

Osobnym zagadnieniem, które znajduje należyte miejsce w celach i programach strategicznych, jest **dostosowanie struktur miejskich do różnorodności** Wrocławia oraz terytorialnej i merytorycznej rozległości zadań administracyjnych. Dokonane to może być poprzez decentralizację procesów zarządczych, zbliżającą procesy

decyzyjne do problemów lokalnych. Reformę w tym kierunku trzeba jednak wykonać w sposób nie zagrażający interesom całości Wrocławia i jego szansom rozwojowym.

Pożądane kierunki rozwoju miasta sumują się w hasło stanowiącym misję Wrocławia.

Misja Wrocławia

Wrocław miastem spotkania — miastem, które jednoczy

- śmiało wykorzystującym atuty wynikające z położenia i historii
- przyciągającym atmosferą gościnności i poszukiwań twórczych
- dającym możliwość spotkań oraz wymiany wartości, idei, dóbr i usług
- oferującym mieszkańcom i przybyszom wysoką jakość wielkomiejskiego życia i możliwość realizacji różnorodnych aspiracji
- wyróżniającym się bogatą, oryginalną i pozytywną tożsamością
- świadomym i odpowiedzialnym - zdecydowanie odpowiadającym na pojawiające się wyzwania

Dnia 1 czerwca 1997 roku, w czasie transmitowanej na cały świat Statio Orbis 46. Międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego, Papież Jan Paweł II powiedział:

„Wrocław jest miastem położonym na styku trzech krajów, które historia bardzo ściśle ze sobą połączyła. Jest poniekąd miastem spotkania, jest miastem, które jednoczy. Tutaj w jakiś sposób spotyka się tradycja duchowa Wschodu i Zachodu”.

Te słowa krótko i dobitnie sumują misję - dziejową misję naszego miasta, a zarazem wizję jego funkcjonowania w Europie i świecie. Realizując strategię Wrocław 2000 Plus staramy się przybliżyć realizację tej wizji, przyczynić się do wypełnienia misji, do której jesteśmy powołani.

Cele strategiczne

Realizacja wizji: **Wrocław miastem spotkania — miastem, które jednoczy** wymaga równoległego dążenia do osiągnięcia sześciu zasadniczych celów z różnych obszarów życia zbiorowego:

- CEL I - Rozwój funkcji miejskich Wrocławia jako metropolii regionalnej oraz centrum spotkania i wymiany o znaczeniu europejskim**
- CEL II - Budowa tożsamości Wrocławia i wzmocnienie identyfikacji mieszkańców z miastem, szczególnie poprzez naukę i sztukę**
- CEL III - Stworzenie warunków dla szerszej gospodarczej, obywatelskiej i społecznej aktywności wrocławian**
- CEL IV - Dostosowanie struktur miejskich do aspiracji mieszkańców oraz specyfiki dzielnic i osiedli**
- CEL V - Rozwój społecznej tkanki miasta i jej instytucjonalnej obudowy**
- CEL VI - Rozwój infrastruktury technicznej miasta**

Cel I. Rozwój funkcji miejskich Wrocławia jako metropolii regionalnej oraz centrum spotkania i wymiany o znaczeniu europejskim

Wrocław ukształtował się jako regionalne centrum dyspozycji administracyjnych, ośrodek wymiany dóbr, usług i idei. Od lat pięćdziesięciu (a już zwłaszcza w ostatnim dwudziestolecium) był w tych funkcjach ograniczany i wiele zdaje się zależeć od wyboru koncepcji administracyjnego podziału kraju. W perspektywie Unii Europejskiej pozycja Wrocławia wydaje się pewna, gdyż Dolny Śląsk jako całość jest naturalnym regionem Europy. Pełnienie roli metropolii regionalnej jest jednak nie tyle funkcją decyzji administracyjnej, co użyteczności miasta dla regionu. W tym względzie wiele jest do odrobienia - miasto musi wypracować odpowiednią politykę, rozwinąć aktywność i zadbać o niezbędną infrastrukturę.

Należy przede wszystkim:

1. **Koordynować współpracę różnych instytucji** na rzecz działań w dziedzinach najważniejszych dla pozycji Wrocławia w Polsce i regionie, takich jak: nauka i szkolnictwo wyższe, kultura, środki przekazu, lecznictwo specjalistyczne, usługi finansowe, transport, komunikacja, telekomunikacja.
2. **Rozwijać funkcje targowe i wystawowe**, uczynić z Wrocławia centrum kongresowe oraz ośrodek generowania i propagowania innowacji. Wrocław powinien również stać się miejscem ważnych imprez oraz centrum turystyki o zasięgu regionalnym.
3. **Aktywnie wspierać szkolnictwo** średnie i wyższe (także prywatne) dla utrzymania i wzmocnienia jego poziomu i pozycji w regionie.
4. **Działać na rzecz** przywrócenia i rozwinięcia **metropolitalnych funkcji** Wrocławia, zgodnie z nakreślonymi kierunkami rozwoju.

5. **Aktywizować innowacyjny potencjał** Wrocławia poprzez:

- stymulowanie powstawania nowoczesnych regionalnych sieci rozwoju i wdrażania innowacji (nie tylko technologicznych),
- realizację parku technologicznego,
- stworzenie atrakcyjnej oferty dla uruchamiania we Wrocławiu małych i średnich firm wytwarzających produkty i usługi o wysokim udziale myśli twórczej.

6. **Stworzyć** infrastrukturalne **możliwości odgrywania roli regionalnego centrum wymiany.**

Cel II. Budowa tożsamości Wrocławia i wzmocnienie identyfikacji mieszkańców z miastem, szczególnie poprzez naukę i sztukę

Należy kultywować patriotyzm lokalny, poczucie dumy i obowiązku, wynikające z zamieszkiwania akurat na tej ulicy, na tym osiedlu i w tym mieście, przeświadczenie że „działam tu dlatego, że to jest **to** miasto i **takie** miasto, że jest to **moje miasto**”. Podstawą takiego poczucia musi być utwalony i upowszechniony pozytywny wizerunek Wrocławia. Należy z wyobraźnią określić wrocławską tożsamość w perspektywie zjednoczenia Europy, co stwarza szansę pogodzenia polskiego miasta z jego wielonarodową historią. Swoistość Wrocławia na tle innych miast polskich i europejskich zwiększa atrakcyjność miasta i odgrywa znaczącą rolę w przyciąganiu do gry o nie nowych uczestników - ludzi aktywnych: biznesmenów, twórców, intelektualistów, działaczy społecznych i politycznych (zarówno spośród mieszkańców, jak i osób przyjezdnych). W związku z tym zastaną strukturę urbanistyczną miasta trzeba uporządkować i uczytelnić, a jednocześnie wzbogacić nowymi obiektami, które dobrze zaświadczą o wkładzie naszej generacji w kształtowanie substancji miejskiej.

Ten, z założenia wielowątkowy, cel wymaga zdecydowanych kroków w następujących kierunkach:

1. **Dokończenie** programu **rewaloryzacji Starego Miasta i obszaru centrum** Wrocławia.
2. **Uczynienie z Odry** rzeczywistej **osi miastotwórczej**.
3. Architektoniczne i urbanistyczne działania na rzecz **uzyskania tożsamości przez spójne układy urbanistyczne** w mieście, między innymi - przywrócenie do świetności kwartałów kamienic w centralnych rejonach miasta. W tym celu przyciągać należy do miasta inwestorów i niezbędne środki (aktywny marketing przestrzeni miejskiej), posiadać odpowiednią ofertę terenów i dotyczące ich plany zagospodarowania, a przede wszystkim - mieć jasną koncepcję wykorzystania poszczególnych obszarów, świadomość ich znaczenia dla miasta i dla układu lokalnego.
4. **Realizacja nowych obiektów** mogących stać się **przedmiotem dumy mieszkańców i** czynnikiem ich **identyfikacji z miastem** (zabudowa placów: 1-Maja, Dominikańskiego oraz tzw. Społecznego, nowe przeprawy mostowe, hala widowiskowa czy tereny targowe).
5. Nasilenie działań na rzecz **podniesienia estetyki i elegancji miasta**.
6. **Zwiększenie liczby** organizowanych we Wrocławiu **znaczących imprez kulturalnych, naukowych, gospodarczych, sportowych**. Przeprowadzenie z rozmachem obchodów 1000-lecia Wrocławia i festiwalu związanego z przyjęciem Polski do Unii Europejskiej.
7. **Scalanie i ożywienie** tysiącletniej i wielonarodowej **historii miasta**. We Wrocławiu splatają się dzieje Polski, Czech, Austrii i Niemiec. Spotykają się również tradycje ziem polskich, z których przybyli do Wrocławia powojenni mieszkańcy. Wszystkie te wątki, obecne zarówno w tkance miejskiej, jak i w świadomości mieszkańców, stanowią bogactwo, które należy wydobyć, rozwinąć i wykorzystać.

8. **Wprowadzenie programów promocji i kształcenia** wiążących wrocławian z miejscem zamieszkania, a przede wszystkim:

- przygotowanie i wdrożenie na różnych poziomach kształcenia programów nauczania o Wrocławiu i Dolnym Śląsku,
- stałe i systematycznie promowanie wśród mieszkańców Wrocławia jego problemów i osiągnięć,
- upowszechnianie i nagradzanie znaczących osiągnięć wrocławian,
- artykułowanie i promowanie interesów Wrocławia i wrocławian,
- wyeksponowanie zabytków kultury polskiej i europejskiej obecnych we Wrocławiu, a mogących zwiększyć atrakcyjność i rangę miasta (np. Panorama Raclawicka, zespół sakralny na Ostrowie Tumskim).

Cel III. Stworzenie warunków dla szerszej gospodarczej, obywatelskiej i społecznej aktywności wrocławian

Podstawę, na której zasadza się rozwój Wrocławia, stanowią walory jego mieszkańców. To oni decydują o dynamice i obliczu miasta, identyfikują i wykorzystują szanse tkwiące w jego położeniu, historii, funkcjach metropolitalnych itp. To ich zaangażowanie, twórcze podejście, marzenia i aspiracje wyznaczają cele wspólnego działania, a zdolności, energia i zasoby materialne są podstawowymi środkami do ich realizacji. Toteż jednym z zasadniczych celów musi być stymulowanie aktywności mieszkańców poprzez eliminację tych blokad, które są w zasięgu samorządu (w tym - niekorzystnej struktury własnościowej), propagowanie wrocławskich osiągnięć oraz włączanie ludzi sukcesu do działań na rzecz miasta.

Cel ten implikuje działania strukturalne na różnych płaszczyznach, jak:

1. **Stymulowanie przedsiębiorczości** mieszkańców i **przyciąganie** do Wrocławia **kapitału zewnętrznego** m.in. poprzez efektywne wykorzystanie instytucjonalnych instrumentów wspomagania rozwoju gospodarczego, jak również aktywną politykę promocji miasta.
2. **Przyjęcie** zasady **priorytetowego traktowania** tych **podmiotów gospodarczych**, które bądź już działają we Wrocławiu, bądź pragną z miastem związać się trwale i uczynić je zasadniczym (a nie peryferyjnym i tymczasowym) obszarem swojej aktywności.
3. **Zwiększenie** możliwości **włączania się różnych grup i środowisk** w działania **na rzecz rozwoju społeczności lokalnej** i miasta oraz realizacji własnych celów grupowych m.in. poprzez ożywienie różnego rodzaju ciał społecznych, stworzenie sieci informacji o ich działaniu oraz płaszczyzn wymiany doświadczeń i koordynacji poczynań. Utrzymanie i wzmocnienie więzi lokalnych i środowiskowych, będących skutkiem zaangażowania wrocławian w obronę miasta przed powodzią z 1997 roku.
4. **Zatrzymanie** na terenie Wrocławia **osób i grup decydujących o aktywności i rozwoju** miasta między innymi poprzez:
 - zachęcanie absolwentów szkół wyższych do pozostania na terenie aglomeracji wrocławskiej,
 - program pozyskiwania wybitnych indywidualności świata nauki, kultury, szeroko rozumianej gospodarki,
 - atrakcyjne możliwości osiedlania się we Wrocławiu dla osób o wysokim standardzie materialnym.
5. **Prywatyzację mienia komunalnego** (w tym - zasobów mieszkaniowych), ograniczenie do minimum użytkowania wieczystego jako formy własności oraz aktywną politykę na rzecz prywatyzacji mienia państwowego we Wrocławiu.

6. **Ułatwianie ucieczki spod** całunu **opieki socjalnej** wszystkim chętnym (system kształcenia ustawicznego) **oraz zmniejszanie atrakcyjności statusu bezrobotnego** (ochrona miejsc pracy niskokwalifikowanej).
7. **Zwiększanie możliwości rekreacyjnych**, przede wszystkim dla aktywnego wypoczynku mieszkańców.

Cel IV. Dostosowanie struktur miejskich do aspiracji mieszkańców oraz specyfiki dzielnic i osiedli

Wrocław jest miastem zróżnicowanym. Posiada fragmenty wielkomiejskie oraz duże obszary o małomiasteczkowym, podmiejskim czy wręcz wiejskim obliczu. Stosowanie do tak różnorodnej tkanki miejskiej jednolitych schematów działania lub też podporządkowanie rozwoju jednych okolic celom rozwojowym innych, jest w dłuższej perspektywie niemożliwe. Szeroka swoboda działań osiedli - zwłaszcza peryferyjnych - powinna otworzyć im te same możliwości, które okazały się tak bardzo korzystne dla miejscowości leżących tuż za granicami Wrocławia. Jednocześnie pozwoli skupić uwagę Ratusza na kwestiach wielkomiejskich. W tym celu należy:

1. **Decentralizować administrowanie** miastem i zapewnić realizację lokalnych celów rozwojowych przy zachowaniu sprawnego zarządzania całością miasta.
2. **Zwiększyć rangę oraz możliwości realizacji inicjatyw lokalnych** przez rady osiedli i inne podmioty społeczne.
3. **Uprościć struktury i usprawnić procedury** działania Urzędu Miejskiego oraz innych ciał administracyjnych tak, by rzeczywiście odgrywały one pomocniczą rolę wobec obywateli, ich spraw i inicjatyw.
4. Tam, gdzie to możliwe, **zastępować hierarchiczne struktury** administracji publicznej **przez elastyczne struktury zadaniowe**, oparte m.in. na projektach uruchamianych w ramach lokalnych inicjatyw społecznych.
5. **Wprowadzić system kontroli** wiążący ocenę poszczególnych **jednostek organizacyjnych gminy** z efektywnością ich działania.

6. **Prowadzić politykę** przestrzenną i inwestycyjną **wzmacniającą policentryczną strukturę miasta.**
7. Dla zwiększenia dochodów budżetowych (oraz lepszego wykorzystania lokalnych możliwości rozwojowych) **opracować i realizować strategię wzrostu wartości gruntów gminnych poprzez ich dowartościowanie infrastrukturalne.**
8. **Zmienić sposób** projektowania **budżetu miasta w kierunku budżetu zadaniowego** z wyraźnym wyodrębnieniem finansowania celów strategicznych.

Cel V. Rozwój społecznej tkanki miasta i jej instytucjonalnej obudowy

Funkcjonowanie stosunków społecznych w mieście musi osiągnąć poziom zaspokajający aspiracje mieszkańców i przyciągający przybyszów. Idzie zwłaszcza o tych, którzy mogą wspomóc rozwój miasta swym osobistym dynamizmem i o tych, którzy szukają miejsca dla ulokowania swojego kapitału i swoich zdolności. Jedynie miasto bezpieczne i zadbane, tętniące życiem kulturalnym i oferujące dobre szkoły, przyciągnie i utrzyma solidne firmy oraz poważne instytucje. Jeśli Wrocław nie będzie odpowiednio atrakcyjny, to ruchliwy jak rtęć współczesny kapitał oraz ludzie z talentem i inicjatywą poszukają sobie miejsca w konkurujących z nim ośrodkach.

W zakresie infrastruktury społecznej należy przede wszystkim:

1. **Wdrożyć** we Wrocławiu **system radykalnej poprawy bezpieczeństwa** mieszkańców w zakresie:
 - bezpieczeństwa publicznego,
 - potencjalnych klęsk i katastrof,
 - wypadków i zdarzeń losowych,
 - zagrożeń socjalnych.
2. Przyjąć i **konsekwentnie realizować sektorowe polityki** w zakresie:

- poprawy zdrowotności mieszkańców,
 - utrzymania jakości powszechnego szkolnictwa podstawowego i średniego, przy jednoczesnej reformie sposobu jego finansowania (szkolnictwo nie może pozostawać przez czas dłuższy źródłem deficytu budżetowego miasta),
 - reformy szkolnictwa zawodowego, które nie może być „producentem” bezrobotnych, a powinno dawać szanse wykształcenia w poszukiwanych specjalnościach,
 - kultury i to zarówno w odniesieniu do najbardziej masowych, jak i elitarnych jej przejawów,
 - szeroko pojętej rekreacji.
3. **Wdrożyć programy** i mechanizmy bieżącego i perspektywicznego **rozwiązywania problemów ekologicznych** Wrocławia zgodnie z opisanymi wyzwaniami m.in. poprzez:
- aktywizację społeczności lokalnych,
 - monitorowanie stanu środowiska,
 - stworzenie systemu zarządzania środowiskiem i jego ochroną, w szczególności ochroną wód,
 - kompleksowe i trwałe działania na rzecz sukcesywnej poprawy jakości środowiska, w tym wypracowanie programu zmniejszenia uciążliwości przemysłu.
4. **Utworzyć system monitorowania jakości życia** wrocławian i proponowania działań na rzecz jej poprawy, zgodnie ze sformułowanymi wyzwaniami i kierunkami.

Cel VI. Rozwój infrastruktury technicznej miasta

Infrastruktura techniczna Wrocławia pozostawia wiele do życzenia — część problemów wynika z zaniedbań przeszłości, część z procesów wzrostu i transformacji. Niektóre sprawy załatwić można drogą konwencjonalnych inwestycji technicznych

(remonty budynków), inne wymagają podejścia innowacyjnego (np. zaopatrzenie w dobrą wodę do picia). W wielu dziedzinach (np. komunikacja) sukces zależy także od techniki, co od zmiany stylu życia na bardziej ekologiczny i prospołeczny. Bez poważnego wysiłku w tym zakresie nie jest możliwe ani podniesienie standardu życia, ani atrakcyjności miasta.

W tym celu trzeba dbać o stałe, zadowalające zaopatrzenie miasta we wszystkie niezbędne media, systematycznie rozbudowywać ich sieci zaopatrzenia i dystrybucji, oraz zapewniać obsługę osób i instytucji w zakresie podstawowych usług komunalnych. Ze względu na konieczność wyrównania niedoborów należy w szczególności:

1. **Stworzyć warunki dla sprawnego, bezpiecznego i ekologicznie oszczędnego przewozu osób i towarów** w obrębie miasta.
2. **Rozbudować i usprawnić układ kanalizacyjny** Wrocławia - utworzyć układ sieci kanalizacyjnej, umożliwiający odbiór ścieków z istniejących i planowanych osiedli mieszkaniowych i zakładów przemysłowych, poprzez:
 - zakończenie budowy kolektorów: „Północny”, „Ślęza”, „Bystrzyca”,
 - połączenie sieci kanalizacyjnej w jeden system funkcjonalny,
 - budowę kanalizacji osiedlowych,
 - zakończenie budowy Wrocławskiej Oczyszczalni Ścieków i modernizację pól irygacyjnych na Osobowicach.
3. Zdecydowanie **poprawić jakość wody** pitnej, zarówno poprzez renowację sieci wodociągowej, modernizację Zakładu Produkcji Wody, jak też wdrożenie innych systemów zaopatrywania mieszkańców w wodę pitną.
4. **Stworzyć warunki dla alternatywnego źródła zaopatrzenia** Wrocławia **w wodę**, szczególnie w sytuacjach zagrożeń.
5. **Wdrożyć kompleksową, perspektywiczną gospodarkę odpadami** na terenie Wrocławia poprzez:

- budowę nowego wysypiska śmieci wraz z rozwiązaniem problemu transportowego (ewentualne wykorzystanie transportu rzeczno-
gowego),
- system recyklingu i utylizacji odpadów (w tym również termicznej) wraz z budową niezbędnego zaplecza infrastrukturalnego.

Programy 2000 Plus

Programy strategiczne mają na celu rozwiązanie najważniejszych problemów miasta i stworzenie warunków dla szybszego rozwoju w dalszej perspektywie. Mają one różnorodny charakter i dotyczą zarówno infrastruktury, jak i problemów społecznych. Ich lista jest ograniczona, ale nie zamknięta. W miarę realizacji, zwiększania się możliwości działania, bądź pojawiania się nowych zasadniczych problemów, lista programów powinna być wzbogacona o kolejne przedsięwzięcia. Jednakże, ze względu na konieczną koncentrację wysiłku na sprawach najważniejszych, nie może być ona zbyt obszerna, a stawiane terminy zakończenia programów - zbyt odległe.

1. Program „Odkorkowanie Wrocławia” — stworzenie warunków do sprawnego, bezpiecznego i ekologicznie oszczędnego przewozu osób i towarów w obrębie Wrocławia i jego aglomeracji

Nie hierarchizując programów strategicznych, za absolutny priorytet uznać jednak należy rekonstrukcję układu komunikacyjnego miasta.

Program zakłada, że do końca roku 2010 osiągnięte zostaną następujące rezultaty:

- a) oddanie do użytku odcinka Obwodnicy Śródmiejskiej od ul. Grabiszyńskiej do ul. Żmigrodzkiej z mostem na Odrze, łączącym Popowice z Osobowicami, i odcinka od ul. Krakowskiej do ul. Wróblewskiego z mostem na Odrze, łączącym Rakowiec z Dąbiem,
- b) wybudowanie Autostradowej Obwodnicy Wrocławia jako części autostrady A-4,
- c) zakończenie budowy południowej części Obwodnicy Staromiejskiej ulicami Pułaskiego, Dyrekcyjną, Szczęśliwą, Zaporoską, Szpitalną, Robotniczą, Poznańską,
- d) rekonstrukcja tras przelotowych i wylotów z miasta (w tym połączeń z autostradą A-4),

-
- e) utworzenie na obrzeżach Wrocławia systemu parkingów przechwytyjących, zmniejszających ruch samochodowy w centrum,
 - f) modernizacja systemu linii tramwajowych oraz budowa nowych połączeń w kierunku Kozanowa oraz Nowego Dworu, usprawnienie i zwiększenie prędkości ruchu tramwajowego przez obszar śródmiejski,
 - g) stopniowa adaptacja wydzielonych torowisk tramwajowych pod kątem potrzeb pojazdów uprzywilejowanych,
 - h) reorganizacja ruchu w obrębie centrum Wrocławia z zastosowaniem zasady preferencji dla komunikacji zbiorowej oraz zapewnienia zadowalających warunków poruszania się dla pieszych i rowerzystów,
 - i) kompleksowy projekt rozbudowy sieci drogowej w ramach aglomeracji wrocławskiej z realizacją powiązań międzydzielnicowych oraz omijających Wrocław połączeń między najważniejszymi drogami (w tym zamknięcie pierścienia obwodowego Wrocławia trasą łączącą Węzeł Bielański z autostradą A-8, przechodzącą na wschód od Wrocławia),
 - j) integracja funkcjonalna systemów komunikacji zbiorowej miasta, aglomeracji i regionu,
 - k) silniejsze powiązanie komunikacyjne Wrocławia z centrum kraju (autostrada A-8, linia kolejowa łącząca Wrocław z Warszawą o prędkości podróży minimum 160 km/h),
 - l) wzmocnienie rangi i roli wrocławskiego lotniska w ruchu pasażerskim i towarowym,
 - m) modernizacja węzła kolejowego (północna obwodnica kolejowa, nowa baza przeładunkowa) ze zwiększeniem wykorzystania kolei do przewozu ludzi w granicach Wrocławia i aglomeracji wrocławskiej,
 - n) zapewnienie możliwości pełnienia przez Wrocław funkcji multimodalnego centrum przeładunkowego (współpraca transportu drogowego, kolejowego, lotniczego i rzeczno-rzeczno i wymiany ładunków między nimi).

2. Program „Centrum spotkania i wymiany”— tworzenie infrastruktury warunkującej wypełnianie przez Wrocław funkcji regionalnego centrum wymiany dóbr, usług, informacji i idei

Realizacja tego programu do roku 2015 wymaga możliwie szybkiego i zdecydowanego:

- a) przygotowania, ukształtowania i aktywnego promowania ofert przestrzennych dla rozwoju działalności gospodarczych w zakresie: produkcji, obsługi firm, handlu hurtowego i detalicznego, działalności związanej z obsługą transportu, finansów, turystyki; oferty te skierowane być powinny zarówno do przedsiębiorstw już działających, jak też rozpoczynających działalność w naszym mieście; muszą one odpowiadać wymaganiom i motywacjom zainteresowanych nimi podmiotów, a także uwzględniać różnorodność, zmienność i nieprzewidywalność rynku; w szczególności trzeba przygotować tereny dla:
 - wielkich obiektów produkcyjnych,
 - małego i średniego biznesu,
 - ośrodków usługowych i usług charakterystycznych dla wielkiego miasta,
 - rozwoju przedsiębiorstw i instytucji działających w mieście,
- b) wyznaczenia i zagospodarowania nowych terenów targowych i wystawowych, w tym dla ekspozycji i pokazów rolniczych,
- c) zrealizowania projektu południowo-zachodniego pasma aktywności gospodarczej,
- d) wzmocnienia roli Wrocławia jako ośrodka kreowania i transferu innowacji poprzez:
 - utworzenie parku technologicznego,
 - zwiększenie roli centrum transferu technologii i instytucji pokrewnych,
 - stałą inwentaryzację i promocję dokonań intelektualnych wrocławskich naukowców, techników i producentów (poprzez wystawy, nagrody itp.),

- e) zaadaptowania kompleksu Hali Ludowej do celów centrum kongresowego,
- f) utworzenia innych, elastycznie modyfikowalnych przestrzeni dla różnorodnych spotkań, sympozjów, wystaw (np. poprzez adaptację unikalnego wnętrza wieży ciśnień przy ul. Na Grobli),
- g) wybudowania obiektów umożliwiających organizowanie we Wrocławiu znaczących imprez:
 - artystycznych i kulturalnych,
 - sportowych,
 - turystycznych.

3. Program „Metropolia” — działania na rzecz kreowania wielkomiejskiego obrazu Wrocławia oraz wzmocnienie jego roli na Dolnym Śląsku, w Polsce i w Europie

Program obejmuje różnorodne działania, głównie o ciągłym charakterze, jak:

- a) znaczące podniesienie walorów kulturowych i funkcjonalnych wielkomiejskiego centrum Wrocławia, w tym:
 - staranną rewaloryzację i modernizację obszaru w granicach Fosy Miejskiej (z rozszerzeniem na końcowy przebieg ul. Świdnickiej),
 - modernizację i uzupełnienie zabudowy obszaru Świdnickiego Przedmieścia wzdłuż ul. Piłsudskiego,
 - rozbudowę centrum w kierunku wschodnim, w obszarze od pl. Dominikańskiego do Mostu Grunwaldzkiego i pl. Wróblewskiego, wykreowanie prestiżowego obszaru (plac Śląski), swoim charakterem i symboliką nawiązującego do roli Wrocławia w Polsce i na Dolnym Śląsku,
 - stopniowe przekształcenie ulic Kołłątaja i Skargi w ciąg usługowy;

- b) wytypowanie i udostępnienie inwestorom terenów oraz sukcesywne realizowanie obiektów mających znaczenie dla metropolitalnych funkcji Wrocławia (w tym budynków dla administracji regionalnej),
- c) przyciąganie instytucji o regionalnym i ponadregionalnym obszarze działania, w tym instytucji Unii Europejskiej,
- d) utworzenie strategicznych zasobów lokali mieszkalnych, użytkowych i administracyjnych oraz nieruchomości zwiększających możliwość prowadzenia polityki metropolitalnej,
- e) wypracowanie do roku 2001 i późniejsza realizacja wspólnej z sąsiednimi gminami strategii rozwoju aglomeracji, pozwalającej na wykorzystanie uzupełniających się walorów Wrocławia i miejscowości ościennych,
- f) artykułowanie i promocja interesów Dolnego Śląska na arenie Polski i Europy,
- g) stymulowanie i organizowanie współpracy w skali aglomeracji, regionu oraz w skali ponadregionalnej dotyczącej konkretnych przedsięwzięć (w tym - wykorzystanie problematyki odrzańskiej dla integracji regionalnej),
- h) organizacja we Wrocławiu kongresu z okazji przystąpienia Polski do Unii Europejskiej; wykorzystanie przygotowań do kongresu w celu głębokiego rozpoznania problemów związanych z włączaniem się w struktury zachodnioeuropejskie oraz przygotowania się do uczestnictwa w tych strukturach,
- i) usprawnienie komunikacji - głównie zbiorowej - z miastami Dolnego Śląska, tak by ich mieszkańcom umożliwić pełne korzystanie z zasobów (zwłaszcza kulturalnych) Wrocławia,
- j) uruchomienie programów edukacyjnych i innych działań przygotowujących Wrocław i wrocławian do przyszłej wielokulturowości.

4. Program „Wrocławskość” — działanie na rzecz integracji wrocławian z ich miejscem zamieszkania

Program obejmuje działania różnorodne i prowadzone w różnym horyzoncie czasowym, jak:

- a) tworzenie - poprzez przebudowę, rozbudowę i rewaloryzację - „miejsc z klasą”, stanowiących bieguny wysokiej jakości użytkowej i kompozycyjnej. Na zasadzie różnicy poziomów wywołają one silny nacisk na otoczenie i całe miasto, stanowiąc wzór i inspirację. Biegunami takimi stają się: Rynek, Ostrów Tumski, kompleks Hali Ludowej i Parku Szczytnickiego oraz Park Południowy. Kolejnymi będą ul. Świdnicka i plac przed Dworcem Głównym. W następnej kolejności zostaną one połączone ciągami terenów o wysokiej jakości - ulicami: Powstańców Śląskich, Piłsudskiego, Kuźniczą, Nankiera, Szczytnicką, Curie-Skłodowskiej i pl. Grunwaldzkim, a także promenadami nad Fosą Miejską, ul. Podwale i bulwarami nad Odrą w obszarze śródmiejskim,
- b) stworzenie warunków dla stopniowego porządkowania przestrzennego wrocławskich układów osiedlowych w celu uczynienia z nich rzeczywistych miejsc identyfikacji mieszkańców oraz obszarów realizacji ich zbiorowych i indywidualnych aspiracji,
- c) przygotowanie i przeprowadzenie z rozmachem obchodów 1000-lecia miasta, wykorzystując je do wszechstronnego przeglądu wrocławskiej historii i dorobku oraz przedstawienia go mieszkańcom miasta i osobom przyjezdnym,
- d) opracowanie, promocja i wdrożenie programów edukacyjnych o Wrocławiu i Dolnym Śląsku na różnych poziomach kształcenia,
- e) stałe i systematyczne promowanie wśród mieszkańców Wrocławia jego problemów i osiągnięć,
- f) wyeksponowanie obecnych we Wrocławiu zabytków kultury polskiej i europejskiej,

g) działania na rzecz scalenia i ożywienia wielowiekowej historii i tradycji miasta, takie jak:

- kultywowanie pamięci zasłużonych wrocławian i wydarzeń ważnych dla historii miasta poprzez nazewnictwo ulic, pomniki oraz różnego rodzaju obchody rocznicowe i okolicznościowe,
- stała ekspozycja muzealna dotycząca dziejów Wrocławia na tle Śląska, Polski i Europy,
- wyeksponowanie cywilizacyjnych osiągnięć, które świat zawdzięcza Wrocławowi i wrocławianom, m.in. zabytków nauki i techniki,
- odzyskanie rozproszonych po kraju zasobów muzealnych i ich ekspozycję we Wrocławiu,
- organizowanie wystaw, festiwali artystycznych, konkursów itp. umacniających więzi wrocławian z ziemiami ich pochodzenia oraz z dokonaniem pokolenia powojennych osadników,

h) organizowanie we Wrocławiu dużych imprez kulturalnych, gospodarczych, sportowych i turystycznych,

i) przygotowanie miejsca dla obchodów świąt państwowych i narodowych oraz uroczystości o zasięgu regionalnym.

5. Program „Miasto na rzece”— konsekwentne kreowanie tożsamości przestrzennej Wrocławia jako miasta związanego z Odrą i jej dopływami

Program ten zakłada stałą koncentrację wysiłków na takich zagadnieniach, jak:

- a) zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego poprzez m.in. naprawę i rozbudowę infrastruktury wodnej, inwentaryzację oraz poprawę stanu polderów na terenie miasta i w jego sąsiedztwie, weryfikację programów zabudowy terenów zagrożonych zalaniem, koordynację działań z administracją państwową i władzą samorządową działającą w dorzeczu Odry,

-
- b) odtworzenie i rozbudowa (do roku 2010) bulwarów odrzańskich i związanej z nimi infrastruktury ciągów spacerowych,
 - c) efektywne kształtowanie sylwetki miasta w perspektywie widoku z rzeki i na rzekę,
 - d) realizacja programu przekształcenia Wielkiej Wyspy w obszar ekologicznego rozwoju i centrum rekreacji dla mieszkańców Wrocławia,
 - e) zagospodarowanie innych wysp odrzańskich, w tym odzyskanie dla miasta Kępy Mieszczkańskiej,
 - f) systematyczne wiązanie z Odrą i Fosą Miejską przedsięwzięć rekreacyjnych i rozrywkowych,
 - g) szeroka ekspozycja odrzańskich i nadodrzańskich zabytków techniki i cywilizacji,
 - h) wykorzystanie Odry do transportu wewnątrzmijskiego i tranzytowego, a także uwzględnienie rzek w programie rozwoju turystyki,
 - i) przywództwo Wrocławia w akcji na rzecz Odry czystej, zadbanej i gospodarczo wykorzystywanej.

6. Program „Decentralizacja” - odblokowanie aktywności obywatelskiej poprzez decentralizację zarządzania miastem i wspieranie realizacji lokalnych celów rozwojowych

Program zakłada do roku 2002:

- a) zmianę koncepcji ustrojowej miasta jako jednej gminy poprzez:
 - dokonanie logicznego podziału miasta na Centrum i pozostałe centra lokalne o urbanistycznie wyrazistym rozgraniczeniu,
 - dopasowanie funkcjonowania jednostek pomocniczych Rady Miejskiej i Zarządu Miasta do takiego podziału,

- udzielenie Radom Osiedli maksymalnych kompetencji, możliwych przy aktualnie istniejącym ustawodawstwie (ze zróżnicowaniem sytuacji w zależności od aspiracji mieszkańców i specyfiki lokalnej),
- b) wspieranie procesu wyłaniania się działaczy lokalnych m.in. przez wprowadzanie jednomandatowych okręgów wyborczych do jednostek pomocniczych Rady Miejskiej,
- c) maksymalne otwarcie miasta na inicjatywy różnych grup i środowisk, zmierzające do rozwoju społeczności lokalnych i realizacji celów grupowych,
- d) zwiększenie możliwości włączania się różnych grup i środowisk w działania na rzecz rozwoju społeczności lokalnej i miasta oraz realizacji własnych celów grupowych, m.in. poprzez ożywienie różnego rodzaju samorządów, komitetów, rad i organizacji, stworzenie sieci informacji o ich działaniu oraz forum wymiany doświadczeń i koordynacji poczynań,
- e) rozpoczęcie realizacji ośrodków usługowych tak ukształtowanych, by stały się miejscami identyfikacji przestrzennej dla zespołów dzielnicowych:
- przy ul. Na Ostatnim Groszu dla osiedli: Popowice, Osiedle Kosmonautów Kozanów, Nowy Dwór, Pilczyce, Muchobór Wielki,
 - na Psim Polu, w rejonie ul. Krzywoustego, dla terenów mieszkaniowych położonych na północny wschód od rzeki Widawy,
 - w rejonie przecięcia ulic Kosmonautów i Kamiennogórskiej oraz przy ul. Średzkiej w Leśnicy dla obszarów położonych na zachód od rzeki Ślęzy,
 - w rejonie przecięcia ul. Żmigrodzkiej z ul. Iryszą oraz z ul. Bałtycką dla Karłowic, Różanki, Polanki, Ligoty, Poświętnego i Polanowic,
- a także lokalnych centrów:
- dla Nowego Dworu i Muchoboru Małego w rejonie ulic Gubińskiej i Strzegomskiej,
 - dla Kozanowa w okolicy węzła ulic Kozanowskiej i Dokerskiej,

f) konsekwentne tworzenie atrakcyjnych ośrodków usługowych o różnych specjalnościach, współpracujących i odciążających centrum miasta, w szczególności:

- trzech w formie nowych pasaży: na placu Grunwaldzkim, przy ul. Powstańców Śląskich i w rejonie pl. 1 Maja,
- trzech dalszych w formie zrewaloryzowanych XIX-wiecznych ulic handlowych: Chrobrego, Jedności Narodowej i Traugutta.

7. Program „Prywatyzacja” — włączenie zasobów miasta w intensywny obieg gospodarczy poprzez szybką i konsekwentną prywatyzację

Do roku 2005 należy:

- a) ograniczyć do niezbędnego minimum użytkowanie wieczyste jako formę własności nieruchomości na terenie Wrocławia,
- b) sprywatyzować zasoby mieszkań komunalnych z pozostawieniem co najwyżej 30% obecnego stanu,
- c) sprywatyzować przedsiębiorstwa komunalne i spółki skarbu gminy z zachowaniem przez nią strategicznych udziałów,
- d) zwiększyć kapitał przedsiębiorstw komunalnych poprzez wprowadzenie ich akcji do publicznego obiegu,
- e) wywierać presję na rzecz prywatyzacji mienia państwowego i komunalnego, znajdującego się na terenie Wrocławia.

8. Program „Miasto bezpieczne” — wdrożenie we Wrocławiu systemu radykalnej poprawy bezpieczeństwa opartego na zasadzie zerowej tolerancji dla przestępstw i wykroczeń

Wrocław jest miastem relatywnie bezpiecznym, ale w odczuciu społecznym i tak na poziomie niewystarczającym. Ponadto stan bezpieczeństwa może się w przyszłości

pogorszyć. Dlatego należy już obecnie wszcząć działania na rzecz poprawy sytuacji poprzez:

- a) systematyczne patrolowanie miejsc publicznych i środków komunikacji miejskiej,
- b) zdecydowaną walkę z patologiami społecznymi oraz prewencję na terenie szkół i w ich otoczeniu,
- c) komercjalizację przeciwdziałania wandalizmowi, zanieczyszczaniu miasta i dzikiemu parkowaniu,
- d) pomoc dla głodnych i bezdomnych, połączoną z eliminacją żebractwa i włóczęgostwa,
- e) organizację obywatelskiej współpracy z policją i strażą miejską na rzecz ochrony życia, mienia i porządku,
- f) adaptację rozwiązań porządkowych opartych na zerowej tolerancji dla przestępstw i wykroczeń,
- g) opracowanie i wdrożenie do roku 2000 systemów działań (oraz związanych z nimi struktur) w sytuacjach klęsk i katastrof,
- h) skuteczne zabezpieczenie mieszkańców przed skutkami zdarzeń losowych,
- i) skumulowanie w jednym stanowisku dyspozytorskim wszystkich służb interwencyjnych, takich jak: policja, straż pożarna, pogotowie ratunkowe, straż miejska oraz pogotowia komunalne.

9. Program „Mieszkania” — uzyskanie dynamiki rynku mieszkaniowego adekwatnej do potrzeb miasta i aspiracji mieszkańców

Przyrost ludności Wrocławia, zapewnienie mieszkań osobom na nie oczekującym, poprawa standardów mieszkaniowych, potrzeba lokali rotacyjnych w związku z inwestycjami miejskimi i remontami budynków wymaga budowania w naszym mieście średnio 5 tysięcy mieszkań rocznie, począwszy od roku 2005. Uzyskanie takiej dynamiki wymaga:

-
- a) wprowadzenia jednolitej ewidencji popytu, podaży i stanu substancji mieszkaniowej oraz terenów, pozwalającej m.in. na rozpoznanie sytuacji w zakresie bezdomności, współzamieszkiwania rodzin, tendencji do zmiany standardów zamieszkiwania, niezbędnych rozbiórek i remontów kapitalnych, lokali zamiennych, mieszkań socjalnych, zapotrzebowania na lokale dla osób ważnych dla miasta itp.,
 - b) koordynacji polityki mieszkaniowej i gruntowej w mieście,
 - c) udostępnienia poprzez prace planistyczne, przemiany własnościowe i uzupełnienie infrastruktury nowych lokalizacji zabudowy mieszkaniowej, przewidzianej przez *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wrocław* (dla około 20 tysięcy mieszkańców w formie uzupełnień w ramach terenów zabudowanych oraz dla około 130 tysięcy mieszkańców w ramach terenów niezabudowanych),
 - d) stopniowego ujednolicania i ożywiania rynku mieszkaniowego,
 - e) stworzenia do roku 2005, będącej w gestii władz miasta, stałej rezerwy 300-400 mieszkań o zróżnicowanym standardzie oraz odpowiedniej rezerwy terenów,
 - f) wprowadzenia sprawnych mechanizmów finansowania budownictwa mieszkaniowego na dużą skalę, obejmującego środki własne inwestorów i różnorodnych instytucji finansowych (również pomocowe środki zagraniczne) oraz środki publiczne - miasta i budżetu państwa,
 - g) partycypacji i wsparcia Gminy dla budownictwa mieszkaniowego (głównie skoncentrowanego i średniowysokiego) w formie udziału i wkładu terenów gminnych (m.in. budownictwo partycypacyjne) w celu pozyskania lokali mieszkalnych dla prowadzenia własnej polityki (mieszkania socjalne, zamienne, zasób atraktywny) oraz oddawania terenów pod budownictwo z klauzulą odroczonej w czasie płatności,
 - h) rozwoju taniego budownictwa czynszowego do wynajęcia mniej zamożnym mieszkańcom; właścicielem i inwestorem budynków może być zarówno

Gmina, jak i współpracujące z nią wyspecjalizowane instytucje o charakterze „nonprofit” (np. TBS),

- i) stworzenie do roku 2001 programów działania dla kompleksowej rewitalizacji budownictwa wielkopłytowego i starej XIX- wiecznej zabudowy.

10. Program „Jakość życia” — stałe podnoszenie poziomu jakości życia mieszkańców poprzez ekologicznie motywowane działania inwestycyjne i odpowiednią politykę socjalną

Program ma na celu stopniowe poprawianie jakości życia w kwestiach leżących w gestii władz miejskich, a nie objętych innymi programami. Obejmuje on:

- a) przygotowanie do roku 2002 ofert przestrzennych dla różnych form zamieszkiwania w południowych, zachodnich i północno-wschodnich rejonach miasta,
- b) rozszerzenie oferty przestrzennej dla rekreacji, a w szczególności terenów wypoczynku przydomowego, parków i innych form zieleni, ośrodków i miejsc dla imprez rekreacyjnych oraz systemu tras wycieczkowych,
- c) niezawodność podstawowych instalacji i dostawy czystej wody do picia,
- d) dokończenie zasadniczych inwestycji kanalizacyjnych miasta,
- e) zdecydowaną poprawę czystości miasta — sprzątanie, wywóz odpadów, recykling (wraz z niezbędnymi usprawnieniami infrastrukturalnymi i organizacyjnymi),
- f) miasto przyjazne dla dzieci — place zabaw, wewnątrzsiedlowe strefy bezpieczeństwa,
- g) opiekę nad osobami starszymi — oazy ciszy i spokoju,
- h) warunki do uprawiania sportu i rekreacji, w tym budowa obiektów dla sportu masowego i wyczynowego,
- i) utworzenie systemu monitorowania wskaźników jakości życia mieszkańców obejmującego:

- dochody i stan majątkowy wrocławian,
- rynek pracy,
- poziom i dostępność dóbr i usług,
- stan środowiska przyrodniczego,
- stan sanitarny, czystość i estetykę miasta,
- zdrowie wrocławian,
- system opieki socjalnej,
- system kształcenia i doksztalcania,
- możliwości spędzania czasu wolnego - w tym ofertę kulturalną,
- bezpieczeństwo mieszkańców - także w sytuacjach kryzysowych,
- oczekiwania wobec miasta i stopień ich zaspokojenia,
- poziom więzi społecznych, współuczestnictwo w rozwiązywaniu problemów lokalnych i miejskich,

oraz

- przekładanie wyników pomiarów i analiz na bieżące działania oraz kolejne cele i programy rozwojowe,
- j) cywilizowane współistnienie ludzi i zwierząt; likwidację uciążliwości obejmujących zanieczyszczenie miasta oraz nadmierną liczbę zwierząt dziczyałych i pozbawionych opieki, a także przeciwdziałanie zanikaniu gatunków cennych dla środowiska miejskiego (ptaki).

11. Program „Elity” — umacnianie wrocławskich elit poprzez wiązanie z miastem osób wybitnych, twórczych i przedsiębiorczych

Program obejmuje ciągle działania w zakresie:

- a) systematycznej współpracy miasta ze środowiskami akademickimi i większego wykorzystania ich kompetencji (m.in. w rozwiązywaniu problemów, przed którymi stoi nasze miasto),
- b) sponsorowania elitarnych projektów artystycznych i naukowych,

- c) zachęcania najlepszych absolwentów szkół wyższych do pozostania na terenie aglomeracji wrocławskiej,
- d) pozyskiwania dla Wrocławia wybitnych indywidualności z kraju i zagranicy,
- e) utrzymywania kontaktów Wrocławia (przede wszystkim jego władz) z rozsiadanymi po Polsce i świecie wybitnymi wrocławianami,
- f) stwarzania atrakcyjnych możliwości osiedlania się we Wrocławiu dla osób kreujących miejsca pracy,
- g) wprowadzenia systemu eksponowania i nagradzania znaczących osiągnięć wrocławian,
- h) szczodrego finansowania wysokiej klasy szkół średnich i ich otwarcia na region i świat (szkoły z obcymi językami nauczania),
- i) stworzenia odpowiedniej puli lokali mieszkalnych i terenów budowlanych dla realizacji tego programu,
- j) zabezpieczenia rezerw terenowych na potrzeby rozwoju uczelni, placówek naukowych i instytucji kulturalnych.

12. Program „Finanse gminy” — prowadzenie efektywnej, aktywnej i zgodnej z potrzebami polityki finansowej miasta

Wdrożenie do końca 2000 roku nowego systemu gospodarowania finansami Gminy uwzględniającego:

- a) opracowywanie planów średniookresowych (3-letnich) i długookresowych (10-letnich) obejmujących:
 - programy inwestycyjne miasta w układzie zadaniowym,
 - program zarządzania długiem publicznym,
- b) aktywne pozyskiwanie pozabudżetowych źródeł finansowania,

-
- c) długofalowe zwiększanie dochodów miasta ze źródeł budżetowych w perspektywie zmian podstaw finansowania zadań gminy (kataster, udział w podatku VAT itd.),
 - d) doprowadzenie do roku 2003 do samodzielności finansowej firm komunalnych.

Dnia 4 czerwca 1998 r. Rada Miejska Wrocławia drugiej kadencji, na LII sesji, uchwaliła powyższą *Strategię* z przeświadczeniem, że wytycza ona właściwą drogę dla uczynienia Wrocławia miastem ludzi realizujących w nim swoje ambicje i dumnych ze swego miejsca zamieszkania, stolicą silnego regionu Polski i Europy, centrum rozwoju o dużym obszarze oddziaływania, **miastem spotkania - miastem, które jednoczy**.

Jan WASZKIEWICZ*

Co dalej?

Strategia - Wrocław 2000 Plus wyznacza cele i kierunki rozwoju Wrocławia w najbliższych dziesięcioleciach oraz programy mające zapewnić realizację wytyczonych celów. Nie zamyka to jednak prac strategicznych. Wręcz przeciwnie, z chwilą gdy poczyniono fundamentalne rozstrzygnięcia, trzeba intensywnie pracować nad kolejnymi zadaniami. Taki obowiązek na Zarząd Miasta i Biuro Rozwoju Wrocławia nakłada zresztą uchwała Rady Miejskiej. Czekają nas zarówno pogłębienie strategii, jak i jej rozszerzenie. Oto krótki przegląd stojących przed nami zadań.

Pogłębienie strategii wymaga działań w czterech wzajemnie powiązanych kierunkach. Po pierwsze, należy zoperacjonalizować przyjęte cele oraz dopracować plany operacyjne dla poszczególnych programów. W istocie każdy z nich musi ulec dywersyfikacji na podprogramy, które częściowo będą realizowane równolegle, częściowo zaś w układzie sekwencyjnym. Toteż wnikliwa analiza struktury programów poprzedzać musi ich uszczegółowienie.

Kolejnym problemem jest wyznaczenie struktur, które z ramienia Zarządu Miasta będą koordynować prace nad poszczególnymi programami i ich zamkniętymi fragmentami. Trzeba przy tym zaznaczyć, że konieczne będzie zbudowanie wokół każdego z nich szerszego układu współdziałających gremiów i instytucji. Zgodnie bowiem z podkreślaną w toku całości prac nad strategią wielopodmiotowością miasta, z każdym zadaniem wiązać się będą rozmaite interesy społeczności lokalnych, przedsiębiorstw,

* Zastępca dyrektora Biura Rozwoju Wrocławia, profesor w Instytucie Nauk Społeczno-

organizacji i instytucji. Niektóre będą zbieżne z zapisanym w strategii interesem ogółu, inne będą z nim kolidować. Trzeba doprowadzić do dostatecznego poziomu jednomyślności w ocenie i zgodności w działaniu, aby realizacja przedsięwzięć była nie tylko możliwa, ale by mogła przebiegać z należytą dynamiką.

Po trzecie wreszcie, konieczny jest odpowiedni montaż finansowy - zapewnienie finansowania przedsięwzięć z różnych dostępnych środków. Najprawdopodobniej w większości przypadków będą to złożone fundusze obejmujące własne środki miasta, środki z budżetu państwa lub z budżetu województwa, środki zainteresowanych przedsięwzięciem przedsiębiorstw i instytucji, pomocowe środki zagraniczne itp. Dopasowanie odpowiedniej formuły działania do tak skomplikowanych źródeł finansowania (a z każdym źródłem wiązać się będą inne oczekiwania dotyczące rentowności przedsięwzięcia) stanie się osobnym problemem.

Trzeba będzie wreszcie tak dopracowane programy rozpisać na zadania krótkoterminowe (głównie roczne) z zapisaniem ich potrzeb w corocznej uchwale budżetowej.

Jak widać, jest to duży zakres działań, które wymagać będą kontynuacji tego, co udało się tak dobrze w toku dotychczasowej pracy - szerokiego dialogu i organizacji współpracy różnych zainteresowanych stron.

Poszerzenie strategii musi podążać w dwóch kierunkach. Potrzebne jest opracowanie strategii dla całego obszaru metropolitalnego, obejmującego przynajmniej dwa wrocławskie powiaty - miejski i grodzki, a być może wybiegającej dalej, zgodnie z logiką podejmowanych zagadnień. Niekoniecznie przecież wszystkie aspekty rozpatrywane muszą być w tym samym terytorialnym kontekście. Obowiązek prac nad strategią dla obszaru aglomeracji wrocławskiej kładzie na nas uchwała Rady Miejskiej przyjmująca *Strategię - Wrocław 2000 Plus*. Prace przygotowawcze już się toczą, jednakże o pełnym ich rozmiarze będzie można mówić dopiero po jesiennych wyborach samorządowych i po ukonstytuowaniu się władz powiatu grodzkiego. Podobnie wygląda sprawa jeszcze szerszego kontekstu - strategii dla regionu Dolnego Śląska. Tu

również musimy poczekać (co nie oznacza czekania z założonymi rękami!) na scalenie regionu i powołanie jego władz. Na samorządzie nowego województwa spoczywać bowiem będzie obowiązek stworzenia i uchwalenia strategii rozwoju regionu. Myślimy, że Wrocław, w tym nasze Biuro, znajdą odpowiednie miejsce w prowadzonych pracach. Nie można bowiem rozwoju Wrocławia oddzielać od losów jego regionalnego zaplecza, jak niemożliwe jest tworzenie strategii regionu bez uwzględnienia strategicznych rozstrzygnięć dotyczących jego metropolii.

I jeszcze jedna uwaga. W samą strategię, jak też w uchwałę określającą tryb prac nad jej realizacją, wmontowany został mechanizm okresowego przeglądu dokonań i modyfikowania samego dokumentu. Przyszłość nie jest na bowiem dana. Jest ona zadaniem czy może - używając kategorii wprowadzonej przez nas do strategii - wyzwaniem zmieniającym kształt zarówno na skutek świadomych wysiłków, jak też zmieniającej się konfiguracji uwarunkowań. Lista wyzwań, mimo całej jej obszerności, na pewno nie stanowi opisu przyszłego biegu zdarzeń. Szereg nowych zadań, których rangi na razie nie dostrzegamy, stanie przed nami. Czasem pojawić się mogą one równie nieoczekiwanie jak woda w centrum miasta w czasie ubiegłorocznej powodzi¹. Czasy są bowiem niespokojne. Trzeba będzie obserwować zmieniającą się rzeczywistość i antycypować skutki pojawiających się tendencji dla naszego miasta i jego otoczenia. Być może trzeba będzie strategię modyfikować szybko i zdecydowanie.

Czeka nas - mieszkańców Wrocławia i jego władze - dużo pracy nad określeniem i ukształtowaniem przyszłości naszego miasta. *Strategia - Wrocław 2000 Plus* jest dobrym punktem wyjścia. Jaki będzie punkt dojścia, zobaczymy za czas jakiś. A raczej nie zobaczymy. Bowiem czeka nas ciągle dążenie do celów, które będą przed nami umykać, jak przed podróżnikiem umyka linia horyzontu. Ważne jest, żeby podróż miała kierunek i odpowiednie tempo. No i by droga oraz to, co na niej się napotyka, warte były wkładanego wysiłku.

¹ Lub kryzys gospodarczy w Japonii i innych azjatyckich „tygrysach” - krajach do niedawna ocenianych jako najlepiej rozwijające się.

Spis treści

„Strategia - Wrocław 2000 Plus”	7
Wrocław u progu XXI wieku	10
<i>Jaka strategia?</i>	12
Wyzwania ‘98.....	16
Pożądane kierunki rozwoju Wrocławia.....	34
Misja Wrocławia	51
Cele strategiczne.....	52
Programy 2000 Plus	62
Jan WASZKIEWICZ, <i>Co dalej?</i>	80